

2/2001

HELSINGIN KAUPUNGIN

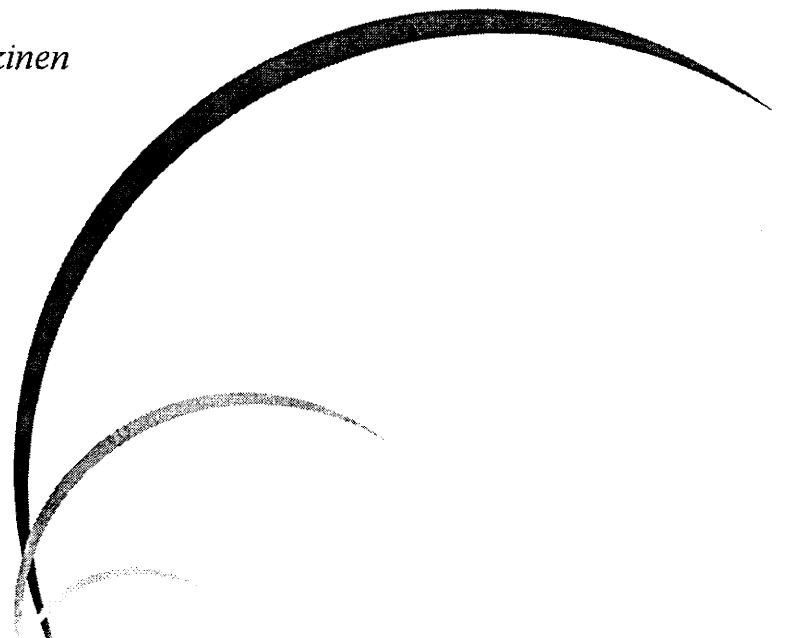
YMPÄRISTÖKESKUKSEN MONISTEITA

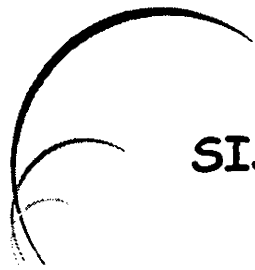
Helsingin kaupungin ympäristöohjelma 1999 - 2002

Seurannan väliraportti 2001

*Camilla von Bonsdorff, Silja Sarkkinen
ja Sari Sohlberg (toimittajat)*

Helsinki 2001

SISÄLLYSLUETTELO

<u>YHTEENVETO</u>	2
<u>ESIPUHE</u>	4
<u>JOHDANTO</u>	5
<u>TOIMENPITEET JA NIIDEN TILANTEET OSA-ALUEITTAIN</u>	7
<u>1. LUONTO</u>	7
<u>2. VESI</u>	12
<u>3. SAASTUNUT MAAPERÄ</u>	17
<u>4. LIIKENNE</u>	24
<u>5. ASUNNOT JA SISÄYMPÄRISTÖ</u>	40
<u>6. ELINTARVIKKEET, RAVINTO JA TERVEYS</u>	44
LIITE 1	Yhdyshenkilöverkosto
LIITE 2	Alustava arvio toimenpiteiden toteutuksesta sekä käytetyistä määrärahoista
LIITE 3	Helsingin kaupungin ympäristöohjelma v. 1999 - 2002 osa-alueet ja toimenpiteet

YHTEENVETO

Helsingin kaupungin ympäristöohjelma 1999-2002 on yhdistetty ympäristönsuojelu- ja ympäristöterveysohjelma. Ympäristöohjelman lähtökohtina ovat olleet tiedot Helsingin ympäristön tilasta ja edellisen ympäristöohjelman toteuttamisesta. Ohjelma perustuu ympäristöhallinnon eri tasojen ohjelmiin ja siinä otetaan huomioon kaupungin yhteisstrategiat sekä muut kaupunkia koskevat suunnitelmat ja ohjelmat.

Ympäristöohjelmaan valittiin kuusi ajankohtaista ja tärkeää osa-aluetta tavoitteineen ja toimenpiteineen: luonto, vesi, saastunut maaperä, liikenne, asunnot ja sisäilma sekä elintarvikkeet, ravinto ja terveys. Konkreettisia toimenpiteitä on näihin esitetty neljän vuoden ajalle yhteensä 35. Noin 2/3 toimenpiteistä on lähtenyt käyntiin ja kolmasosa on jo toteutettu kokonaan. Osa toimenpiteistä tulee toteutumaan hiukan muuntuneena, sillä toimenpiteiden sisältö on täsmentynyt ohjelmakauden kuluessa.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät toimenpiteet ovat pääosin edenneet hyvin. Luontotietojärjestelmän pilotti valmistui loppuvuodesta 2000 ja siitä saatujen kokemusten perusteella jatketaan järjestelmän rakentamista. Tavoitteena on, että järjestelmä sisältää ajan tasalla olevaa, kattavaa ja tarkkaa tietoa Helsingin luonnosta. Luonnon seurantaohjelman laatimisen aloittaminen on siirretty vuodelle 2001. Viheraluerakennetta on selvitetty yleiskaavatyön yhteydessä ja laadittu rakennekartta. Helsingiläisten luontosuhdetta on selvitetty osana Helsingiläisten ympäristöasenteet vuonna 2000 –tutkimusta. Sen mukaan luonnolla on tärkeä merkitys ja kaupunkiluonto on tärkeä virkistys- ja yhdessäolon paikka. Helsingin luontoretikohteita esittelevän oppaan saama innostunut vastaanotto tukee tutkimuksen tulosta.

Luonnonvaraisten eläinten vastaanottokeskus ei ole toteutunut, vaan hanke siirtyy useilla vuosilla merimuseon siirtymispäätöksen lykkäännyttyä.

Vesien ja rantojen tilaan on kohdistunut suuri mielenkiinto ja niiden arvostus on noussut nopeasti. Kaupungin merkittävin ympäristöinvestointi on Viikinmäen jätevedenpuhdistamon laajennustöiden aloittaminen Suomenlahden ja pääkaupunkiseudun merialueen tilaan vaikuttavan typpikuorman vähentämiseksi. Rantavesien laatua pyritään parantamaan sadevesien erilliskäsittelytarvetta selvittävällä tutkimuksella. Jätehuoltoa on tehostettu ja matkustaja-alusten jätevesien päästäminen mereen on kielletty. Vantaanjoen tilan parantamiseen kaupunki osallistuu Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen kautta.

Heikkolaatuisten lähivesialueiden, merenlahtien ja ranta-alueiden kunnostustoimenpiteitä on käynnistetty, mutta toisin paikoin kaavoitukseen ja muuhun suunnitteluun liittyvät asiat ovat viivytäneet rahoituspäätöksiä.

Saastuneeseen maaperään liittyvät toimenpiteet ovat edenneet hyvin. Hallintokuntien yhteistyön ja tiedonkulun järjestämisessä on edistytty, työnjaosta on sovittu ja saastuneiden maiden ohjeistusta kehitetään. Saastuneiden maiden käsittely-, varastointi- ja loppusijoituspaikkojen selvitystyö jatkuu. Mahdollisesti saastuneista maa-alueista on laadittu paikkatietorekisteri, jota voidaan hyödyntää selvitystarpeiden arvioinnissa kaavoituksessa, kiinteistöjen hallinnan muutoksissa ja rakennuslupakäsittelyissä. Kohteiden kunnostusjärjestys priorisoituus pääosin maankäytön ja rakentamisen kautta. Ympäristökeskus tulee arvioimaan kartoituksen pohjalta myös muita jatkoselvitystarpeita. Jätkäsaaren maankäytön suunnittelun yhteydessä on käynnistetty riskinarviointi ja siihen liittyvä kunnostussuunnittelu paikallisten toimenpiderajojen määrittelemiseksi.

Jatkuvasti lisääntyvään liikenteen aiheuttamiin ongelmiin kohdistuu ympäristöohjelmassa eniten toimenpiteitä. Ne ovat toteutumassa melko hyvin. Työsuhdematkalipun verotuksen lieventämisestä on tehty aloite valtioneuvostolle. Liityntäpysäköinnin vaikutuksia arvioidaan käyttäjätutkimuksella. Liikenteen hinnoittelumenetelmistä ja niiden vaikutuksista saadaan tietoa EU-projektilla. Liikennekasvatuspaketin tuottaminen helsinkiläisille kouluille on virittänyt uutta yhteistyötä. Vapaa-ajan joukkoliikenteen kehittämistarpeiden analysointi on aloitettu tutkimalla ulkoilu- ja liikuntapalveluiden käyttäjien joukkoliikennepalveluja. Helsingin meluntorjuntaohjelman laatiminen on aloitettu. Katupölyn torjunta jatkuu käyttämällä monia keinoja.

Pyöräilyolosuhteita ydinkeskustassa on parannettu, mutta kevyen liikenteen pääraittiverkoston kunnostamisen tehostaminen ei toteudu ilman lisämäärärahoja. Helsingin kaupungin oman tavara- ja henkilöliikenteen aiheuttamien ympäristöhaittojen vähentämiseksi suunnitellut toimet ovat toteutuneet vain osittain, vireillä on kaksi logistiikkahanketta.

Asuntoihin ja sisäympäristöön kohdistetut toimenpiteet on pääosin toteutettu, joskin aikataulu on hiukan venynyt. Terveellistä sisäympäristöä koskevaa tietoisuutta on lisätty mm. sarjakuvasarjan avulla ja yhteistyötä sisäympäristöön vaikuttavien tahojen kanssa on lisätty. Selvitys terveellistä sisäympäristöä edistävien määräysten sisällyttämisestä kaupungin terveydensuojelujärjestykseen on tehty, mutta asian konkretisoimiseksi odotetaan uusia viranomaisohjeita. Tarvittava tieto terveellisten asuntojen rakentamiseksi on olemassa ja sisäilmaongelmat ehkäistävissä. Kustannuksiltaan terveellinen rakentaminen on toistaiseksi vielä kalliimpaa kuin perinteinen, mutta maksaa itsensä takaisin rakennuksen käytön aikana.

Uudisrakennusten sisäympäristöön vaikuttavien tekijöiden selvitys ei ole vielä toteutunut päiväkotien osalta eikä siihen toistaiseksi ole varattu määrärahoja.

Elintarvikkeet, ravinto ja terveys –osion toimenpiteet ovat edenneet hyvin. Selvitykset helsinkiläisten päiväkotilasten ja koululaisten ravitsemuksesta ja ruokailutottumuksista on pääosin tehty ja ne osoittavat puutteita tiettyjen ravintoaineiden saannissa, vaikka myönteistä kehitystä onkin tapahtunut. Elintarvikkeiden kylmäketjun varmistaminen on yksi omavalvontajärjestelmän keskeisimmistä osa-alueista. Myös muuttunut lainsäädäntö tukee omavalvontaa kuljetusten osalta. Selvitystyö hyvistä käytännön ratkaisuista on aloitettu ja se on synnyttänyt uudenlaista yhteistyötä. Selvitykset biojätteiden erilliskeräilyjärjestämisestä elintarvikehuoneistoissa kantakaupungin alueella ovat edenneet suunnitellulla tavalla ja hankkeesta raportoidaan vuoden 2001 aikana.

Helsingin kaupungin ympäristöohjelman 1999 - 2002 seurannan väliraportti on valmistunut. Lähetämme sen tiedoksi kaupungin virastoille ja laitoksille, jotta voisitte ottaa huomioon ohjelmassa esitetyt toimenpiteet mahdollisuuksien mukaan vielä vuoden 2002 talousarvion laatimisen yhteydessä.

Ympäristöohjelmaan sisältyvien osa-alueiden tiedot ja kommentit ovat koonneet ympäristötarkastaja Seija Malinen, ympäristötarkastaja Eeva Pitkänen, ympäristöterveyspäällikkö Antti Pönkä, johtava ympäristötarkastaja Markku Viinikka, tutkija Ilkka Viitasalo ja ympäristötarkastaja Johanna Vilkuna. Seurantatyön koordinoinnista vastaa ympäristönsuojelupäällikkö Camilla v. Bonsdorff. Yhteenvedon on toimittanut ympäristövalistaja Silja Sarkkinen ja väliraportin taitosta ja ulkoasusta vastaa toimistos sihteeri Sari Sohlberg. Liitteessä 1 on osa-alueittain esitetty muut vastuu- ja yhdyshenkilöt.

Toivomme, että hallintokunnille on hyötyä seurannan väliraportista. Mahdolliset kommentit, tarkennukset ja toiveet seurannan loppuraportin sisällöstä ja rakenteesta ovat tervetulleita. Lisäksi kuulemme mielellämme arvioita virastojen mielekkäinä kokemista ohjaus- ja vaikuttamiskeinoista. Erityisesti vielä toteutumattomien toimenpiteiden osalta toivomme yhteydenottoja mahdollisimman hyvän toteutuksen varmistamiseksi.

Helsingissä 13.3.2001

HELSINGIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖKESKUS

Pekka Kansanen
Ympäristöjohtaja

Camilla v. Bonsdorff
ympäristönsuojelupäällikkö

JOHDANTO

Helsingin kaupungin ympäristöohjelma vuosille 1999 - 2002 on kaupungin kolmas ympäristöohjelma (julkaisu 6/99). Ympäristöohjelma kytkeytyy Helsingin Paikallisagendatyöhön paikallisena ekologisen kestävyuden toimenpiteinä.

Ympäristöohjelmaan on esitetty 35 toimenpidekohtaa, jotka jakautuvat kuudelle osaluokalle, joita haluttiin korostaa ko. neljän vuoden toiminta-aikana. Verrattuna aikaisempiin ohjelmiin toimenpiteiden määrä on vähentynyt. Ne pyrittiin rajaamaan siten, että ne pystytään toteuttamaan neljän vuoden ajanjaksona.

Seurannan väliraportin laatiminen

Seurannan väliraportti on laadittu hiukan ohjelmakauden puolivälin jälkeen. Se on koottu ympäristökeskuksessa yhteistyössä virastojen ja laitosten kanssa (yhdyshenkilöverkosto

./. liitteenä 1).

Valtuuston käsittelemät ympäristöohjelman toimenpiteet on tässä raportissa lähtökohdista ja esitelty *kursiivilla*. Merkittävä osa toimenpiteistä on käynnistynyt. Ohjelman toimenpiteiden sisältö on hieman muuttunut ja arvioitujen kustannukset täsmenneet jatkosuunnittelun tuloksena.

Ympäristötoimenpiteiden toteutuksen ohjauskeinoista

Ympäristöohjelmassa esiteltiin julkisen vallan käytettävissä olevia ohjauskeinoja. Näitä kaikkia on myös ympäristöohjelman toteutuksessa käytetty:

- Suunnitteluohjaus
- Normiohjaus
- Tiedollinen ohjaus
- Taloudellinen ohjaus
- Sopimus ja yhteistyöohjaus

Käytetyin ohjauskeino ympäristöohjelman toteutuksessa on ollut suunnittelu ja tutkimus/selvitys. Tämä lieneekin luonnollista, koska ympäristönsuojelualalla jatkuvasti tulee uutta tietoa, joka on hyvä sisällyttää suunnitteluun päätöksenteon pohjaksi. Suunnitteluun liittyvää tietoa on kerätty erityisesti luontoasioista ja liikenteen ja maaperän ympäristökysymyksistä.

Ohjelman toteuttamisessa on myös käytetty tiedollista ohjausta. Uusina tiedotuksen keinoina on tuotettu liikenne- ja ympäristökansio kouluille ja sarjakuvamuotoisia esitteitä kuntalaisille terveellisestä asumisesta.

Normiohjaus ja taloudellinen ohjaus ovat jääneet vähemmälle. Eräät toimenpiteet kuitenkin kohdistuvat terveydensuojelujärjestykseen ja liikenteen taloudellisiin ohjauskeinoihin.

Sopimusohjaus (neuvotteluohjaus) on myös mukana vaikkakaan ei kovin virallisessa muodossa. Työnjakopäätöksiä eri virastojen välillä on saatu aikaan mm. maaperän

kunnostuskysymyksissä. Lisäksi yhteistyöverkostoja on kehitetty mm. liikenteen ympäristökasvatuksessa ja luontotietojärjestelmien kehittämisessä.

Toimenpiteiden sisältöä voidaan myös analysoida ympäristöhaittojen ennaltaehkäisyyn tai jo syntyneiden haittojen korjauksien kannalta. Noin puolet toimenpiteistä tähtää ympäristöhaittojen ennaltaehkäisyyn toinen puoli jo syntyneiden haittojen korjaukseen. Ympäristövaikutusten ennakointi ja ehkäisy onkin tärkeää. Tällöin voidaan säästyä merkittävistä kunnostus- ja korjauskustannuksista. Ajankohtainen esimerkki on Myllypuron kaatopaikan päälle rakennettujen asuintalojen purkamisen kustannukset ja muut menetykset.

Ohjelman toteutuminen

- ./ Liitteessä 2 on alustava arvio toimenpiteiden toteutuksesta sekä käytetyistä määrärahoista. Ohjelma on lähtenyt hyvin käyntiin ja noin kolmasosa toimenpiteistä on jo toteutunut. Suurin osa toimenpiteistä on osittain toteutuneita. Todennäköisesti ne vielä ohjelmakautena toteutuvat joskin osa hieman erityyppisessä muodossa kuin on suunniteltu.

Vielä auki olevat toimenpiteet (10 kpl) liittyvät usein laajoihin investointeihin kuten luonnonvaraisten eläinten vastaanottokeskus tai muuten laajoihin kysymyksiin kuten liikenteen sujuvuus ja ympäristövaikutukset tai terveydensuojelujärjestyksen korjaus. Määrärahoja jo syntyneiden vaurioiden korjauksiin ei myöskään vielä ole osoitettu riittävästi (mm. lähivesien kunnostukseen.) Toisaalta suunnittelutyöhön on panostettu ja suhteellisen pienillä määrärahoilla on toteutettu esitettyjä tavoitteita. Toisaalta myös suunnittelutyöhön esitettyjä määrärahoja on vielä käyttämättä eri virastoissa.

Koska toimenpideohjelman toteuttamiseen on vielä yli vuosi aikaa, on virastoilla ja laitoksilla mahdollisuudet huomioida ympäristöohjelmassa esitetyt toimenpiteet vuoden 2002 talousarviossaan. Olisikin toivottavaa, että tätä valtuuston käsittelemää ohjelmaa käytetään perusteena tarvittavien määrärahojen esittämisessä ja että ohjelma mahdollisimman täysimääräisesti tulisi toteutettua. Tällöin seuraava ohjelma voisi painottaa muita, uusia ja merkittäviä ympäristökysymyksiä. Ohjelmakauden lopussa laaditaan arvio ja seurannan loppuraportti yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Loppuraportissa arvioidaan ohjelman toteutumista ja vaikuttavuutta kokonaisuudessaan.

TOIMENPITEET JA NIIDEN TILANTEET OSA-ALUEITTAIN

1. LUONTO

Luonto: toimenpiteet 1999 - 2000

Yhteenveto:

Luonto-osuuden päätavoitteena on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen Helsingissä. Tähän pyritään mm. välittämällä uutta tutkimustietoa pääkaupungin luonnosta niin virkamiehille (varsinkin kaavoittajille ja luonnonhoidon suunnittelijoille) kuin kuntalaisillekin.

Valtioneuvosto antoi 20.8.1998 ehdotuksensa Suomen Natura 2000 -verkostoon kuuluvista alueista Suomessa. Tähän ehdotukseen sisältyi myös kolme Helsingin kaupungin alueella olevaa kohdetta (Vanhankaupunginlahden lintuvesi, Kallahden niitty-, harju- ja vesialueet sekä Mustavuoren - Porvarinlahden alue, joka kuuluu laajempaan, usean kunnan alueelle ulottuvaan Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -nimiseen Natura -alueeseen). Näiden Euroopan laajuiseen suojelualueverkostoon kuuluvien alueiden luonnonarvot on nyt otettava huomioon myös niitä ympäröivien alueiden maankäytön suunnittelussa.

Vuonna 2000 valmistui uusi uhanalaismietintö, jossa luetellaan Suomen uhanalaiset eliölajit. Uusi luokittelu ja uhanalaisuuden kriteerit eroavat merkittävästi aikaisemmasta. Mietintö on toistaiseksi luettavissa vain Internetissä. Mietinnön pohjalta valmistellaan uutta luonnonsuojeluasetusta, jossa uudet uhanalaisluokitukset otetaan huomioon.

1.

Luonnon seurantaohjelman ja luontotietojärjestelmän kehittäminen

Aloitetaan järjestelmällinen luonnon seuranta laatimalla sekä luonnonsuojelualueiden että muun luonnon seurantaohjelma. Seurataan sekä eliölajiston että erilaisten luontotyyppien esiintymistä, tilaa ja muuttumista Helsingissä. Tieto tallennetaan kehitettävään luontotietojärjestelmään.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: rakennusvirasto, kaupunkisuunnitteluvirasto

Kustannukset: suunnittelu ja koordinointi virkatyönä, seuranta konsulttityönä
50 000 - 150 000 mk/v

Aikataulu: aloitetaan virkatyönä vuonna 2000

Tilanne:

Luonnon seuranta on toteutettu vuosittain käytettävissä olevilla tutkimusrahoilla, jotka on kohdennettu kulloinkin ajankohtaisiin kohteisiin tai aiheisiin. **Luonnon seurantaohjelman** laatimisen aloittaminen on siirretty vuodelle 2001.

Luontotietojärjestelmän (LTJ) valmistelu aloitettiin syksyllä 1998. Silloin ympäristökeskuksessa laadittiin alustava selvitys, tarvekartoitus, johon pyydettiin lausunnot hallintokunnilta. Kaikki yhdeksän lausunnon antanutta virastoa pitivät luontotietojärjestelmää tarpeellisena. Ympäristökeskus tilasi konsulttityönä Bentley Finland Oy:ltä toteuttavuuden tarkastelun, joka valmistui loppuvuonna 1999. Tarjouskilpailun jälkeen järjestelmän toteuttajaksi valittiin Intergraph Finland Oy, jonka tekemä LTJ -pilotti valmistui marraskuussa 2000. Siitä saatujen kokemusten perusteella konsultti jatkaa järjestelmän rakentamista. Alustavan suunnitelman mukaan sovellus valmistuisi toukokuussa ja käyttöönottovaihe koulutuksineen olisi valmis marraskuussa 2001. Myöhemmin laaditaan suppeampi yleisöversio.

On tärkeää, että Helsingin luontotiedot saadaan kootuksi järjestelmään, joka on yhteensopiva eri järjestelmien kanssa. Tavoitteena on, että luontotietojärjestelmä sisältää sähköisessä muodossa ajantasalla olevaa, kattavaa ja tarkkaa tietoa mm. Helsingin luonnonsuojelualueista, Natura-alueista, luonnonsuojelulain mukaisista suojelluista luontotyypeistä, luonnonmuistomerkeistä, arvokkaista kasvisto- ja kasvillisuuskohteista, arvokkaista linnustokohteista, arvokkaista geologisista kohteista, lähteistä ja biotoopeista.

Osana luontotietojärjestelmää on kehitetty biotooppikartoitusmenetelmää Helsingin oloja ja kaupungin eri virastojen tarpeita vastaavaksi. Biotooppikartoituksessa tutkittava alue jaetaan luontotyypeittäin kuvioiksi. Maastosta kerättävät lajisto- ja muut luontotiedot kytketään näihin luontokuvioihin. Menetelmän määrittelyä ja pilottikartoitusta esittelevä raportti lähetetään laajalle lausuntokierrokselle keväällä 2001, minkä jälkeen päätetään, onko biotooppikartoitusmenetelmää vielä tarkistettava ennen kuin se otetaan käyttöön.

Kommentti:

Luontotietojärjestelmän suunnittelu on tehty pääosin ympäristökeskuksen työntekijöiden työnä. Mukana on ollut myös muiden virastojen edustajia ja konsultteja. Lisäksi atk-järjestelmän toteuttamiseen on käytetty ympäristökeskuksen irtaimen omaisuuden hankintamäärärahoja (237 750 mk vuonna 2000).

2.

Viheralueverkoston puutteiden ja mahdollisuuksien kartoittaminen

Ekologisia ja maisemallisia aluekokonaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä (eli viheralueverkostoa) tulee kehittää niin, että muodostuu elävä, ekologisesti toimiva kokonaisuus. Puutteet ja ongelmat viheralueilla ja niiden välisissä yhteyksissä tulee kartoittaa ja parannusehdotukset esittää uuden yleiskaavan laatimisen yhteydessä.

Vastuutaho: kaupunkisuunnitteluvirasto
Yhteistyötahot: ympäristökeskus, rakennusvirasto, liikuntavirasto
Kustannukset: 100 000 mk, konsulttityönä
Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Yleiskaava-2002 työn yhteydessä kaupunkisuunnitteluvirastossa on selvitetty yleiskaavatason viheralueerakennetta. Tämän pohjalta on tehty rakennekartta. Tähän sisältyvät luonto- ja virkistysalueet, kaupunkipuistot, paikallispuistot, keskustapuistot sekä viherväylät. Alueiden käyttösuunnitelmassa on luonnosteltu maankäyttö: rakennetut alueet ja viheralueet. Viheralueisiin liittyvä työ on tehty virkatyönä.

Kommentti:

Yleiskaavan aikataulu on nyt 2002-2003. Yleiskaavatyön yhteydessä on tärkeätä pitää huolta riittävän viheralueverkoston säilymisestä. Erityisen tärkeää on huolehtia luonnonuojelualueista sekä viheryhteyksistä.

3.

Selvitys vedenalaisen luonnon arvokkaista kohteista

Tehdään selvitys vedenalaisen luonnon arvokkaista kohteista ja ensi vaiheessa rauhoitetaan Gråskärsbådanin matalikko ja Kallahdenharjun vedenalainen jatke.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: Helsingin Satama, metsähallitus, kaupunkisuunnitteluvirasto

Kustannukset: virkatyönä ja konsulttityönä, 150 000 mk

Aikataulu: kartoitus vuonna 2002

Tilanne:

Gråskärsbådanin matalikon suunnitelma ja kustannusarvio on laadittu vuonna 2000. Kallahdenharjun Natura 2000-verkoston kuuluvan vedenalaisen osan suunnitelma on tarkoitus tehdä vuoden 2001 aikana. Suunnitelman tekoa varten on varattu vuoden 2001 budjettiin 30 000 mk.

4.

Luonnonvaraisten eläinten vastaanottokeskus

Helsingissä loukkaantuu vuosittain paljon luonnonvaraisia eläimiä mm. liikenteessä. Näille eläimille perustetaan eläinsairaala, jossa eläimet voidaan hoitaa ja palauttaa sen jälkeen takaisin luontoon.

Vastuutahot: Korkeasaaren eläintarha, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteistyötahot: ympäristökeskus, rakennusvirasto, Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta

Kustannukset: kunnostuksen kokonaiskustannusarvio on 3-5 Mmk, ylläpitokustannukset ovat noin 0,5 Mmk/v

Aikataulu: tilojen kunnostus aloitetaan vuonna 2000, toiminta vuonna 2001

Tilanne:

Tämä toimenpide ei ole toteutunut. Merimuseon siirtymispäätöstä ei ole vielä tehty, se tehdään arviolta vuonna 2005 tai 2006, joten toiminnan aloittaminen siirtyy usealla vuodella ympäristöohjelmassa arvoidusta vuodesta.

Kommentti:

Korkeasaari ottaa vastaan hoidettavia rauhoitettuja eläimiä sopimuksen mukaan.

5.

Tutkimus kaupunkiluonnon merkityksestä helsinkiläisille

Tutkitaan, minkälaisia merkityksiä kaupunkiluonnolla on helsinkiläisille, ja kartoitetaan, mitkä alueet tai paikat ovat kuntalaisille tärkeitä ja millä tavalla.

Vastuutahot: ympäristökeskus, rakennusvirasto, kaupunkisuunnitteluvirasto, tietokeskus, liikuntavirasto

Yhteistyötaho: Helsingin yliopisto

Kustannukset: 120 000 mk, konsultti- ja virkatyönä

Aikataulu: 2001 - 2002

Tilanne:

Vuonna 2000 ilmestyneessä Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisussa "Helsingiläisten ympäristöasenteet vuonna 2000" oli kyselyn valossa ensimmäisen kerran selvitetty myös helsinkiläisten luontosuhdetta. Tuloksista näkyy luonnon tärkeys kaupunkilaisille.

Kysyttäessä miten tärkeitä seuraavat asiat ovat liikkuessasi Helsingissä luonnossa, kuusi tärkeimmäksi koettua tekijää sisälsi voimakkaasti luonnon elämyksiä:

	Erittäin tärkeä	EOS	Ei tärkeä	Yhteensä
1. Saada raitista ilmaa	93,2	5,1	1,6	100,0
2. Nauttia luonnon kauneudesta ja luontoelämyksistä	88,2	8,6	3,2	100,0
3. Liikunta yleensä	85,7	9,9	4,4	100,0
4. Viettää mielekästä vapaa-aikaa	82,4	12,7	4,9	100,0
5. Hiljaisuuden ja luonnon äänien kokeminen	80,6	12,3	7,2	100,0
6. Irtautua arkipäivän rutiineista	73,2	16,1	10,6	100,0

Kommentti:

Tietokeskuksen laatimassa Helsingin tutkimussuunnitelma -luonnoksessa on yhtenä tutkimusaiheena selvittää ympäristöasenteet. Tässä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, millainen on Helsingin asukkaiden asennoituminen ympäristöön ja sen suojeluun vuonna 2003. Tutkimuksessa on tarkoitus kyselytutkimuksena kartoittaa ympäristöasenteiden taustoja ihmisten luontosuhteen määritelmien avulla. Tässä yhteydessä olisi ehkä mahdollista tehdä myös yksityiskohtainen kysely luonnon merkityksestä kaupunkilaisille.

6.**Matkailijoille suunnattu luontomatkailuopas**

Laaditaan matkailijoille suunnattu luontomatkailuopas, joka kertoo Helsingin vihreästä imagoista tuomalla esiin alueen luonnon monipuolisuuden saariston luodoilta aamimetsään. Opas laaditaan myös vieraskielisille matkailijoille. Lisäksi oppaassa esitellään ja markkinoidaan luontomatkailupaketteja.

Vastuutahot: ympäristökeskus, matkailutoimisto
Yhteistyötahot: liikuntavirasto, yrittäjät
Kustannukset: 80 000 mk
Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Retkiopas Helsingin luontoon valmistui kesäkuussa 2000. Opas ilmestyi sekä suomeksi että englanniksi. Molemmissa on lyhyitä osioita myös ruotsin kielellä.

Oppaassa on esitetty 27 pääkaupunkiseudun retkikohdetta. Lisäksi oppaassa on tietoa Helsingin luonnosta ja retkeilyistä sekä luetteloita mm. Helsingin linnuista, nisäkkäistä, kaloista ja puista ja pensaista. Luontomatkailupaketteja oppaassa ei ole.

Kommentti:

Oppaat saivat suuren suosion ja suomenkielinen painos on lopussa. Keväällä 2001 on tarkoitus ottaa uusintapainos suomenkielisestä versiosta. Oppaita on ollut myynnissä ympäristökeskuksen lisäksi mm. Helsingin matkailutoimistossa sekä kirjakaupoissa. Tekstistä on tarkoitus liittää otteita ympäristökeskuksen www-sivuille.

2. VESI

Vesi: toimenpiteet 1999 - 2002

Yhteenveto:

Vesien ja rantojen tilaan on ohjelmakaudella kohdistunut suuri mielenkiinto. Yleiskaava 2002:n valmistelussa on tuotu esille useita hankkeita, jotka koskevat rantoja tai rannanläheisiä vesialueita. Suunnittelijoiden lisäksi myös asukkaiden mielenkiinto vesiin on kasvanut ja kaupungin rantojen ja vesien arvostus on noussut odotettua nopeammin. EU:n uusi vesipuitelidirektiivi uudistaa mm. vesien tilan seurantaan. Ympäristönsuojelulain myötä muodostui myös vesiensuojelussa velvollisuus huomioida luonnon monimuotoisuus ja kestävä käyttö entistä selkeämmin. Ympäristöministeriössä on valmistunut Itämeren suojeleohjelma. Lähivesialueiden tilan elvyttäminen on saatu käyntiin, mutta päätöksiä kunnostustöistä viivyttävät monet kaavoitukseen liittyvät ohjelmat ja suunnitelmat. Erityisen hyvin tämä näkyy Töölönlahden kunnostamisen pitkittymisessä (vrt. toimenpide 1). Merkittävin saavutus on Viikinmäen jätevedenpuhdistamon laajentaminen typenpoiston toteuttamiseksi (toimenpide 4).

1.

Lähivesialueiden tilan elvyttäminen

Jatketaan ja tehostetaan purojen ja merenlahtien kunnostamista. Ohjelmakaudella on mahdollista toteuttaa tai käynnistää seuraavat neljä hanketta:

Töölönlahden kunnostaminen on suunnitteluvaiheessa. Tarkoituksena on nostaa lahden vedenpintaa, johtaa lahteen makeaa vettä vesijohtoverkostosta ja käsitellä pilaantunutta pohjasedimenttiä.

Vastuutaho: rakennusvirasto

Yhteistyötahot: Helsingin Vesi, ympäristökeskus, kaupunkisuunnitteluvirasto

Kustannukset: virkatyönä, käyttökustannukset 100 000 mk/v, lisäksi rakennus- ja suunnittelukustannuksia

Tilanne:

Ohjelmakaudella on tarkoitus kunnostaa useita merenlahtia ja ranta-alueita. Töölönlahden eteläosan hankkeet liittyvät Kamppi-Töölönlahti-alueen suunnitteluun. Lahteen on tarkoitus kaivaa uusi vesiaihe, joka erotetaan varsinaisesta Töölönlahdesta ja täytetään vesijohtovedellä. Lahden pohjoisosan kunnostamisesta on yleisten töiden lautakunta tehnyt joulukuussa 2000 erikseen ehdotuksen, jonka mukaan lahteen johdetaan merivettä Seurasaareselältä vanhaa viemäritunneliä myöten. Tätä ennen tunnelissa oleva paineviemäri on siirrettävä uuteen tunneliin. Uuden tunnelin voidaan arvioida valmistuvan aikaisintaan vuonna 2003. Aikataulua ja kustannuksia koskeva lisäselvitys tulee yleisten töiden lautakunnan käsittelyyn maaliskuussa 2001.

Tiiliruukinlahden ruoppaus. Tarkoituksena on estää lahden umpeenkasvu ja ylläpitää lahden läpi kulkevaa veneväylää, jota pienveneitten lisäksi käyttävät useat turistiveneet. Väylä jatkuu Laajasalon kanavaan, joka on eräs kaupungin kauneimmista vesireiteistä. Ruoppaus liittyy jo tekeillä olevaan Porolahden kunnostukseen.

Vastuutahot: rakennusvirasto, ympäristökeskus

Yhteistyötahot: kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto

Kustannukset: virkatyönä, ruoppaus noin 1 - 3 Mmk, lisäksi suunnittelukustannuksia

Tilanne:

Tiiliruukinlahden ranta-alueiden kunnostus alkaa rannanomistajien kustannuksella vuoden 2001 keväällä. Helsingin Satama, jonka vastuulla lahden kautta kulkeva pienveneväylä on, harkitsee väylän syventämistä kulkukelpoisuuden lisäämiseksi ja veden vaihdon parantamiseksi lahdessa. Tiiliruukinlahteen yhteydessä olevan Porolahden kanavan rakentaminen on aloitettu. Rakennusvirasto aloittaa myös läheisen Tullisaarenlahden kunnostuksen syksyllä 2002 tai keväällä 2003.

Pikku - Huopalahden ja Mätäpuron elvytys. Pikku - Huopalahden veden tila on vain tyydyttävä. Vesi ei vaihdu riittävästi ja Mätäpurosta tulee lahteen aineita, jotka aiheuttavat vaahtoa, väriä ja hajua. Ensisijaisia toimenpiteitä ovat Mätäpuron saastelähteiden selvittäminen, puron pohjan saneeraus ja veden vaihtumisen tehostaminen lahdessa.

Vastuutaho: rakennusvirasto

Yhteistyötahot: kaupunginkanslia, kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto, ympäristökeskus

Kustannukset: virkatyönä, kierrätyspumppaamo ja puron saneeraus 300 000 mk, lisäksi suunnittelu- ja mittauskustannuksia

Tilanne:

Pikku - Huopalahden kunnostus ja veden vaihdon tehostaminen on otettu rakennusviraston kehityshankeluetteloon vuosille 2000-2002, mutta sen rahoittamista ei ole ohjelmoitu rakennusviraston talousarvioon.

Ison - Huopalahden ja Mätäjoen alajuoksun kunnostaminen. Mätäjoen yläjuoksulle johdetaan puhdasta vettä Silvolan tekoaltaasta, mikä turvaa veden riittävyuden myös kesän kuivana aikana. Mätäjoki voidaan kunnostaa mm. virkistyskalastukseen sopivaksi, jos sen alajuoksulla oleva pohjapato muutetaan koskimaiseksi kalaportaaksi. Isoa - Huopalahtea ei todennäköisesti voi ruopata, mutta sen veden vaihtumista voidaan tehostaa ja pohjaliete käsitellä kemiallisesti. Ensisijaisena toimenpiteenä on kunnostussuunnitelman laatiminen.

Vastuutaho: rakennusvirasto

Yhteistyötahot: Helsingin vesi, ympäristökeskus, kiinteistövirasto, kaupunkisuunnitteluvirasto, Vantaan kaupunki

Kustannukset: virkatyönä, lisäksi suunnittelu- ja mittauskustannuksia

Aikataulu: 1999 - 2002; kunnostustöiden aloitus ohjelmakauden jälkeen

Tilanne:

Iso-Huopalahden kunnostus ja veden vaihdon tehostaminen on otettu rakennusviraston kehityshankeluetteloon vuosille 2000-2002, mutta niiden rahoittamista ei ole ohjelmoitu rakennusviraston talousarvioon. Mätäjoen uoma on allastettu ja maisemoitu Kannelmäen kohdalla Kartanonhaan puiston rakentamisen yhteydessä.

2.

Rantavesien veden laadun parantaminen

Katupintojen sadeveden erilliskäsittelyä kokeillaan Viikin aluerakennusprojektissa. Kokemuksia voidaan käyttää hyväksi suunniteltaessa muiden alueiden vesien puhdistamista. Veden sameuden aiheuttajia ei tunneta riittävän hyvin. Asian selvittämiseksi on perustettava työryhmä. Ympäristökeskuksessa on meneillään pienveneiden ja laivaliikenteen päästöjen seuranta. Saatuja tuloksia voidaan soveltaa annettaessa ohjeita satamissa käyville aluksille. Ohjelmakaudella lisätään pienveneiden septitankkien tyhjennysasemia niin, että kaikilla merihuoltoasemilla on toimivat ja helppokäyttöiset laitteistot. Laitteistojen tyhjennys ja huolto on järjestettävä keskitetysti.

Vastuutahot: liikuntavirasto, rakennusvirasto

Yhteistyötahot: Helsingin Satama, Helsingin Vesi, liikuntavirasto, ympäristökeskus, kiinteistövirasto, kaupunkisuunnitteluvirasto

Kustannukset: virkatyönä, tilaselvitys konsulttityönä 120 000 mk, mittauskustannuksia

Aikataulu: sameustyöryhmä 1999, muuten 1999 - 2002

Tilanne:

Katupinnoilta rantavesiin valuvan sadeveden laadun selvittäminen on aloitettu ympäristökeskuksessa. Selvitys valmistuu vuoden 2001 lopulla, ja se auttaa arvioimaan, tarvitaanko näiden vesien erilliskäsittelyä. Helsingin Satama on kieltänyt ympäristöohjeellaan matkustaja-alusten jätevesien päästämisen (sekä mustat että harmaat vedet) vuoden 2000 alusta Helsingin edustan merialueella. Myös Hernesaaren risteilyalusten laituriin on rakennettu alusten jätevesien vastaanottoviemäri. Öljyisten jätteiden vastaanotto Helsingin Satamaan saapuvilta aluksilta on järjestetty 1.7.2000 voimaan astuneen uuden lain mukaiseksi. Pienveneiden septitankkien tyhjennys- ja vastaanottoasemia on rakennettu Katajanokan vierasvenesatamaan ja Vuosaaren Pursilahden venesatamaan.

Kommentti:

Kokemus on valitettavasti osoittanut, että tyhjennysasemien käyttö on vähäistä. Veneliijät eivät tiedosta asian tärkeyttä, ja itse laitteistot ovat vaikeakäyttöisiä. Valtakunnalliset määräykset septitankkien tyhjennyksestä astuvat voimaan vasta vuonna 2005. Parhaaseen tulokseen päästään lisäämällä asiaa koskevaa ympäristövalistusta.

3.

Vantaanjoen tilan parantaminen

Vantaanjoen tilan elvyttämiseksi on jo vireillä useita hankkeita. Kaupunki osallistuu näihin hankkeisiin mm. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen kautta. Meneillään on myös Vantaanjoen suun kalataloudellinen kunnostus. Suojakaistat on suurimmaksi osaksi toteutettu kaupungin omistamilla pelloilla. Ensisijaisena toimenpiteenä on suunnitteluun ja toteutuksen valvontaan osallistuminen kaupungin rajojen ulkopuolelle ulottuvalla yhteistyöllä.

Vastuutahot: rakennusvirasto, ympäristökeskus

Yhteistyötahot: Uudenmaan liitto, Uudenmaan ympäristökeskus, Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys, Vantaanjoen kunnat

Kustannukset: virkatyönä, lisäksi suunnittelu- ja mittauskustannuksia

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Vantaanjoen tilaan vaikuttavat eniten maa- ja metsätalouden hajakuorma sekä maanrakennustöiden aiheuttama maa-ainesten pääsy veteen. Vantaanjoen suojeluprojekti on siirtynyt Uudenmaan Liitolta Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen hoitoon ja tätä kautta kaupunki voi edelleen vaikuttaa Vantaanjoen veden laadun parantamiseen. Rakennusvirasto on saanut valmiiksi uuden kalatien Vantaanjoen suun itäiseen haaraan. Uudenmaan ympäristökeskus on vuosina 1999-2000 kunnostanut yhdeksän koskea joen yläjuoksulla, restauroinut Vantaankosken kulttuurihistoriallisen koskiympäristön sekä rakentanut siihen kalojen nousu-uoman. Liikuntavirasto avaa keväällä 2001 uuden merellisen tiedotuskeskuksen Kuninkaankartanonsaareen Vantaanjoen suulle. Uudenmaan ympäristökeskus käynnistää keväällä 2001 "Koulut Vantaanjoelle -projektin, jossa koululuokat tekevät retkeilyjä jokivarressa toukokuun viimeisellä viikolla. Uudenmaan työvoima- ja elinkeinokeskus on tilannut Keravanjoen yläjuoksun virkistys- ja kalataloudellisen kunnostussuunnitelman Uudenmaan ympäristökeskuksesta vuoden 2001 alussa. Virtavesien hoitoyhdistys ry. istuttaa jokeen 100 000 meri- tai mennen pienpoikasta vuosittain. Mäti on peräisin sekä Vantaanjoen että Ingarskilajoen taimenkannoista.

Kommentti:

Helsingin kaupungin alueella on peltojen suojakaistoitus toteutettu joen pääuoman varrella. Jokeen laskevien valtaojien ja peltoalueilta tulevien purojen varsien suojakaistoja tulisi kehittää.

4.**Suomenlahtea uhkaavien päästöjen vähentäminen**

Suomenlahden suojelemiseksi tarvitaan lähivuosina yhteensä noin 15 - 25 miljardia markkaa, josta noin 5 miljardia markkaa varsinaisten puhdistuslaitosten rakentamiseen. Suurin osa tästä summasta tarvitaan Pietarin talousalueen viemäroinnin ja puhdistamoiden rakentamiseen. Näin suuri investointi on mahdollista ainoastaan kunkin maan omien voimavarojen ja kansainvälisen rahoituksen yhdistelmänä. Nykyisen ympäristö- ja kunnallislainsäädännön vallitessa kaupunki voi vaikuttaa Suomenlahden suojeluun parhaiten jatkamalla ja tehostamalla kansainvälistä yhteistyötä, antamalla asiantuntija- ja koulutusapua vesien käytön ja suojelun suunnittelussa, vesientilan valvonnassa ja suojelutoimenpiteiden kansainvälisen rahoituksen suunnittelussa.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: Helsingin Vesi, Uudenmaan ympäristökeskus, kansainväliset organisaatiot

Kustannukset: virkatyönä, lisäksi suunnittelu- ja mittauskustannuksia

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Kaupungin selvästi suurin ympäristöinvestointi ohjelmakaudella on Viikinmäen jätevedenpuhdistamon laajennus typenpoiston tehostamiseksi ja puhdistuskapasiteetin nostamiseksi. Tämä vähentää kaupungin aiheuttamaa keskisen Suomenlahden kuormitusta entisestään. Laajennuksen louhintatyöt on aloitettu keväällä 2000. Laajennus valmistuu vuoden 2004 loppuun mennessä. Sen kokonaiskustannusarvio on 240 milj. mk ja sen ansiosta (puhdistamon kapasiteetin yleisen lisääntymisen ohella) saadaan laitoksen typenpoistoteho nostettua 70 prosenttiin, mikä vastaa voimassaolevia ympäristöluvan ehtoja. Pietarin kaupungin päästöjen vähentämiseksi on ympäristöministeriö laatinut suunnitelman yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa.

Kommentti:

Kaupungin panos yleisessä Suomenlahden suojelussa on edelleen ollut koulutus-, tutkimus- ja neuvontatyötä. Helsingin Vesi ja Pietarin Vodokanal ovat solmineet koulutus- ja yhteistyösopimuksen, joka on aloitettu Pietarin vesilaitoksen taloushallinnon koulutuksella. Helsingin Veden ja Tallinnan Veden yhteistyö on jatkunut teknisen yhteistyön jälkeen mm. henkilökunnan koulutuksena. Meren tilan seurannan kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi on ympäristökeskuksessa käynnistetty kaksi projektia. Vuonna 1999 saatiin päätökseen Helsingin ja Tallinnan kaupunkien rantojen tilan seurannan koulutusprojekti. Uudenmaan ympäristökeskuksen, Suomen ja Viron merentutkimuslaitosten ja kaupungin yhteistyönä seurataan keskisen Suomenlahden veden laatua matkustaja-aluksiin asennetuilla automaattisilla mittareilla.

3. SAASTUNUT MAAPERÄ

Saastunut maaperä: toimenpiteet 1999 - 2002

Yhteenveto:

Osa-alueen lähtökohdat ja tavoitteet ovat pysyneet lähes ennallaan. Vuonna 1999 voimaantuleviksi arvioidut uudet saastuneen maan raja-arvot tullaan antamaan ympäristönsuojelulakiin liittyvänä asetuksena vuoden 2001 aikana.

Saastuneeseen maaperään liittyvät toimenpiteet ovat edenneet hyvin. Kaupungin virastot ovat laatineet yhteisen työnjakomallin saastuneiden maiden tutkimuksiin ja kunnostukseen liittyvien tehtävien jaosta ja vastuista. Saastuneiden maiden käsittely-, varastointi- ja loppusijoituspaikkoja etsitään ja perustetaan mahdollisuuksien mukaan. Alueista on kuitenkin edelleen pulaa, mikä edellyttää aktiivisuutta myös jatkossa. Mahdollisesti saastuneista alueista on laadittu paikkatietorekisteri hallintokuntien käyttöön. Kartoituksen ja kohteiden luokittelun perusteella tullaan esittämään jatkoselvitystarpeet. Jätkäsaaren maankäytön suunnittelun yhteydessä on käynnistetty riskinarviointi ja siihen liittyvä kunnostussuunnittelu paikallisten toimenpiderajojen määrittelemiseksi.

1.

Järjestetään yhteistyö ja sovitaan menettelytavat niiden kaupungin virastojen välillä, jotka osallistuvat saastuneiden maiden tutkimuksiin, suunnitteluun, lupakäsittelyyn ja kunnostukseen sekä rahoituksen järjestämiseen ja täsmennetään virastojen työnjakoa

Laaditaan Helsingin kaupungin virastoille saastuneiden maiden laatukäsikirja, joka sisältää menettelyohjeet saastuneiden alueiden tutkimusten ja kunnostuksen järjestelyistä ja seurannasta. Menettelyohjeiden toteutumista ja toimivuutta seurataan mm. virastojen yhteispalavereissa. Havaitut epäkohdat ja puutteet korjataan ja käsikirja päivitetään.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: kaupunginkanslia, kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto, rakennusvirasto, rakennusvalvontavirasto

Kustannukset: virkatyönä

Aikataulu: 1999

Tilanne:

Kaupunginkanslian johdolla työskentelevä likaantuneet maat -työryhmä aloitti vuonna 1996 ylijäämämaiden ja likaantuneiden maamassojen sijoitusmahdollisuuksien selvittämisen. Työryhmään kuuluu kaupunginkanslian kehittämistoimistosta olevan puheenjohtajan lisäksi edustajat kaupunkisuunnitteluvirastosta, kiinteistövirastosta, rakennusvirastosta, rakennusvalvontavirastosta, ympäristökeskuksesta ja pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta.

Keväällä 2000 työryhmän toimialueeseen lisättiin saastuneiden maiden käsittelyyn liittyvien tehtävien koordinointi Helsingissä ja toiminnan strategian kehittäminen. Työryhmän tavoitteena on parantaa tiedonkulkua ja tehostaa yhteistyötä kaupungin hallintokuntien välillä ja tiedostaa saastuneisiin maihin liittyvät osatehtävät ja niiden hoidon menettelytavat sekä vastuutahot. Lisäksi työryhmä seuraa ympäristölainsäädännön kehittymistä ja pitää yhteyttä valtion ympäristöhallintoon. Ryhmä kokoontuu noin 8 kertaa vuodessa.

Johtajisto päätti 24.5.2000 saastuneiden maiden tutkimus- ja kunnostusprosessiin osallistuvien kaupungin hallintokuntien yhteistyömallin työnjaosta ja rahoituksen järjestämisestä.

Kaupunkisuunnitteluvirasto selvittää osana kaavan ympäristövaikutusten arviointia maankäytön muutosalueiden maaperän saastuneisuuden ja laatii alustavan kunnostussuunnitelman kustannusvaikutusten selvittämiseksi. Kaavoituksen alkuvaiheessa maaperän tutkimusten tarpeellisuus ja laajuus arvioidaan alueen käyttöhistorian perusteella.

Kiinteistöviraston tonttiosasto vastaa kaupungin omistamien kiinteistöjen maaperän tutkimuksista, lupahakemuksista ja kunnostuksesta. Kiinteistövirasto selvittää myös vastaanotettavien ja luovutettavien alueiden saastuneisuuden ja pyrkii selvittämään saastuttajan ja vastuutahon sekä neuvottelee korvauksista.

Kiinteistöviraston geotekninen osasto tekee vuosittain esityksen hallintokuntien käyttöön varattavista saastuneen maan tutkimuksen ja kunnostuksen määrärahoista.

Rakennusvirasto vastaa yleisten alueiden ja muiden hallinnassaan olevien alueiden maaperän kunnostustarpeen selvittämisestä, lupahakemuksista ja kunnostuksesta. Rakennusvirasto toimii myös kunnostusurakoitsijana ja vastaa saastuneiden maiden väli-varastointi-, käsittely- ja loppusijoituspaikkojen rakentamisesta ja toiminnasta.

Rakennusvalvontavirasto valvoo osaltaan maa-alueiden rakentamiskelpoisuutta ja kunnostuksen ajoitusta ja antaa asumisterveyden turvaamiseksi tarvittavat rakennustekniset lupamääräykset. Viimeistään rakentamisen yhteydessä alueiden maaperä kunnostetaan tulevan maankäytön vaatimaan puhtaustasoon.

Ympäristökeskus valvoo saastuneiden alueiden tutkimuksia, kunnostuksia ja jälkiseurantaa sekä saastuneen maan käsittely- ja sijoituspaikkojen suunnittelua, toteuttamista ja hoitoa sekä toimii asiantuntijana ja ohjaajana tutkimusten ja kunnostusten suunnittelussa ja toteutuksessa. Ympäristökeskus ylläpitää atk-pohjaista maaperän laatututkimusrekisteriä.

Kiinteistövirasto ja rakennusvirasto ovat perustaneet uudet asiantuntijavirat saastuneisiin maihin liittyvien tehtävien hoitoa varten.

Ympäristöministeriössä on käsiteltävänä kaupungin hakemus pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamisesta tehtävien ilmoitusten päätösvallan siirrosta Uudenmaan ympäristökeskukselta Helsingin kaupungin ympäristölautakunnalle.

Kommentti:

Saastuneiden maiden tutkimukseen ja kunnostukseen osallistuvien virastojen työnjako ja tehtävät on sovittu kaupunginkanslian johdolla työskentelevässä likaantuneet maat -työryhmässä. Sopimus työnjaosta on selkeyttänyt ja edistänyt saastuneisiin maihin liittyvien asioiden käsittelyä ja hoitoa kaupungin sisällä. Jatkossa työryhmä tulee täydentämään virastojen työnjakomallia virastojen omassa laatutyössä laadituilla menettelyohjeilla. Laaditut dokumentit tullaan kokoamaan yhteen kaupungin yhteiseksi saastuneiden maiden tutkimusta ja kunnostusta koskevaksi ohjeistoksi, jota tarkistetaan ja täydennetään tarpeen mukaan. Ohjeistuksessa otetaan huomioon mm. Suomen ympäristökeskuksen laatimat valtakunnalliset selvitykset ja oppaat, joiden valmisteluun myös Helsinki on osallistunut.

Helsingin kaupunki osallistuu parhaillaan myös Kuntaliitossa tekeillä olevaan selvitykseen saastuneen maaperän kunnostusvastuista ja niiden kohdistumisesta kunnalle. Selvityksen tavoitteena on laatia kunnille kunnostuksen toimintamalli ja yhdenmukaistaa hallintoa. Selvitysten tulokset otetaan huomioon tarpeellisilta osin myös Helsingin saastuneiden maiden tutkimus- ja kunnostusprosessin kuvauksessa ja ohjeistuksen kehittämisessä.

2.

Varaudutaan saastuneiden maiden varastointiin, käsittelyyn ja loppusijoitukseen.

Laaditaan pitkän tähtäimen suunnitelma saastuneiden maiden varastointi-, käsittely- ja loppusijoituspaikoista. Vaihtoehtoiset sijoituspaikat kartoitetaan ja niistä laaditaan ympäristö vaikutusarvioinnit, joiden pohjalta suunnitelma tehdään. Tässä ohjelmassa esitetään vain sijoituskohteiden suunnitteluun ja ympäristövaikutusarviointeihin tarvittavat määrärahat. Varsinaiset kohteiden toteutuskustannukset ovat tällä hetkellä noin 3 Mmk/ha. Esimerkiksi Pitkälän alueen käsittelyalueen perustamiskustannukset olisivat 20 Mmk. Tämän lisäksi tulevat saastuneiden maiden käsittelykustannukset, jotka ovat nykyisellään 300 - 600 mk/tonni.

Vastuutaho: kaupunginkanslia

Yhteistyötahot: kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto, rakennusvirasto, ympäristökeskus, YTV

Kustannukset: 100 000 mk/v

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Likaantuneet maat -työryhmä teetti vuonna 1999 selvityksen Helsingin saastuneiden maiden määrästä ja laadusta sekä näiden käsittelytavasta ja -paikoista. Helsingissä arvioidaan tulevan käsittelyyn seuraavan 20 vuoden aikana noin 1,4 miljoonaa m³ likaantuneita maita. Vuosina 1999-2005 kunnostukseen tulee maamassoja vuosittain noin 100 000-150 000 m³ ja vuosina 2006-2020 yhteensä noin 650 000 m³.

Vuosittaisiksi kunnostuskustannuksiksi arvioidaan 60-80 miljoonaa markkaa. Puolet kunnostuksen kokonaissummasta tulee kaupungin korvattavaksi kiinteistön hallinnan perusteella. Kustannusarvio perustuu nykyiseen kunnostuskäytäntöön eli saastuneen alueen maiden poiskaivamiseen ja käsittelyyn muualla erillisillä käsittelyalueilla.

Selvityksessä on arvioitu myös Helsingin likaisten maiden käsittelypaikkojen riittävyttä. Rakennusviraston hoitama Helsingin oma nykyinen ja suunniteltu käsittelykapasiteetti riittää vain osittain. Käytössä on Viikin öljyisten maiden kompostointialue, Vuosaaren metalleilla saastuneiden, käsittelyyn ohjattavien maiden välivarastointikenttä ja Vuosaaren kiinteistävien maiden käsittely- ja loppusijoitusalue sekä Kyläsaaren kenttä öljyisten maiden kompostointia ja metalleilla saastuneiden maiden välivarastointia varten.

Kaupungin alueella tapahtuvan käsittelyn lisäksi massoja on toimitettu Helsingistä myös Etelä-Suomen muihin käsittely- ja loppusijoituspaikkoihin.

Käsittelykapasiteetin lisäämishankkeista Viikin öljyisten maiden kompostointialueen ja Mertakadun metalleilla saastuneiden maiden välivarastointialueen ympäristölupahakemukset ovat käsiteltävinä Uudenmaan ympäristökeskuksessa. Pitkälän käsittelyalueen varaamisesta ja jatkosuunnittelusta on luovuttu.

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV) laadituttaa parhaillaan ympäristövaikutusten arviointia Ämmänsuon kaatopaikka-alueen laajentamishankkeen toteuttamisvaihtoehtoista. Laajennusalueelle on suunniteltu sijoitettavaksi pilaantuneiden maiden käsittelyalue ja välivarastokenttä.

Helsinki on mukana Uudenmaan liiton käynnistämässä selvityksessä, jonka tavoitteena on löytää ratkaisuja saastuneiden maiden, voimalaitosjätteiden ja rakennusjätteiden käsittely- ja sijoituspaikkavajeeseen yhteistyönä Uudenmaan liiton kuntien kanssa.

Kommentti:

Lisäkapasiteettia tarvitaan tulevaisuudessakin kaatopaikkasijoitukseen, kompostointiin ja vuoden 2005 jälkeen kiinteistykseen, jos tulevaisuudessakin kunnostusmenetelmänä on saastuneiden maiden käsittely likaantumipaikan ulkopuolella.

Keskitettyjen käsittely- ja loppusijoituspaikkojen varaamisen lisäksi on tarpeen edistää lievästi pilaantuneiden maiden hyötykäyttöä ja monipuolisempien kunnostusmenetelmien kehitystyötä sekä tukea likaantuneen maan paikan päällä tapahtuvien ns. in situ -puhdistusmenetelmien käyttöönottoa.

3.

Priorisoidaan saastuneiden maiden kunnostuskohteet

Laaditaan selvitys kunnostusta vaativista kohteista ja niiden kiireellisyysjärjestyksestä pitkän tähtäimen kunnostusohjelman valmistelemiseksi. Selvitys on jatkoa ympäristökeskuksessa valmistuvalle esikartoitukselle, jossa selvitettiin teollisessa käytössä olleet tontit.

Vastuutahot: ympäristökeskus, kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto
Yhteistyötaho: kaupunginkanslia
Kustannukset: 150 000 mk (ympäristökeskus, kaupunkisuunnitteluvirasto, ja kiinteistövirasto kukin 50 000 mk)
Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Mahdollisesti saastuneista maa-alueista on laadittu Helsingin hallintokuntien käyttöön paikkatietorekisteri, ns. MaSa-rekisteri. Rekisteriin koottujen kohteiden kartoitus käynnistyi syksyllä 1999 ympäristökeskuksen rahoituksella ja jatkui vuonna 2000 kaupunkisuunnitteluviraston, kiinteistöviraston, rakennusviraston ja rakennusvalvontaviraston rahoittamana. Ympäristökeskus on laatinut myös erillisselvitystä Helsingin maantäyttöalueista. Selvitys valmistuu keväällä 2001.

Mahdollisesti saastuneiden alueiden kartoituksessa selvitettiin eri historialähteiden avulla mahdollisesti maaperää liianneiden toimintojen sijaintitietoja ja alueiden käyttöhistoriaa mahdollisimman kattavasti. Kaupunkisuunnitteluviraston osuudella laadittiin selvitys uuden yleiskaavan mahdollisten maankäytön muutosalueiden toimintahistoriasta ja arvioitiin alustavasti alueiden selvitystarvetta sekä tutkimuksiin ja kunnostukseen tarvittavaa aikaa.

Rekisteriin koottuja tietoja voidaan hyödyntää mahdollisesti saastuneiden alueiden tunnistamisessa ja selvitystarpeiden arvioinnissa kaavoituksessa, kiinteistöjen hallinnan muutosten yhteydessä ja rakennuslupakäsittelyissä. Kartoitus antaa pohjaa myös ympäristön tilan ja sen seurantarpeiden arvioinnille.

Rekisterissä on yhteensä 2435 kohdetta, joista on kirjattu käytössä olleiden tietojen perusteella mm. sijainti, toimiala, toiminta-aika ja käytetyt haitta-aineet sekä lähde, johon tiedot perustuvat. Kohteita, joissa kunnostukseen johtavat selvitykset ovat jo käynnissä, ei ole otettu mukaan rekisteriin. Tällaisia ovat monet maankäytön muutosalueet, joilla tutkimukset saastuneisuuden ja kunnostustarpeen arvioimiseksi ovat jo käynnissä.

Ympäristökeskus luokitteli syksyllä 2000 kartoitetut kohteet kolmeen luokkaan saastuneisuuden todennäköisyyden ja selvitystarpeiden mukaan. Luokittelun teki ympäristökeskuksen maaperäasioista vastaavista ympäristötarkastajista koostuva asiantuntijaryhmä kohteiden toimiala- ja sijaintitietojen ja muiden kohdekohtaisten tietojen perusteella.

Luokittelun mukaan luokkaan A, jossa saastuminen on todennäköistä ja selvitystarve suuri, kuuluu 138 aluetta. Luokkaan kuuluvat kohteet ovat pääasiassa huoltoasemia, varikkoja ja teollisuusalueita. Luokkaan B, jossa saastuminen on mahdollista ja selvitystarve kohtalainen, kuuluu 485 maa-aluetta. Luokan merkittävimmät toimialat ovat metalliteollisuus, veneiden talvisäilytys sekä varikko-, korjaamo- ja romuttamotoiminta. Mahdollisesti saastuneita alueita rekisterissä on luokituksen mukaan yhteensä 623.

Rekisteriin kuuluu lisäksi luokka C, johon kuuluvien maa-alueiden ei arvioida olevan saastuneita ja joiden selvitystarve on siksi vähäinen tai merkityksetön. Luokan C kohteet ovat enimmäkseen kerrostaloissa toimivia pesuloita, kirjapainoja ja autotallikorjaamoita. Kohteet ovat mukana rekisterissä kiinteistöhistoriatietoina mahdollisten ongelmatapausten selvittelyn varalta.

Kommentti:

Helsingin ympäristökeskuksessa on vireillä vuosittain yli 200 hanketta, joissa maaperän saastuneisuutta selvitetään tai kunnostusta suunnitellaan/toteutetaan. Vuosittain kunnostetaan kymmeniä maa-alueita, joiden koko ja saastuneisuus vaihtelee hyvinkin huomattavasti. Suurin osa laajemmista kohteista on maankäytön muutosalueita, joilla alueen käyttötarkoitus muuttuu teollisesta käytöstä mm. asumiseen ja virkistykseen.

Saastuneiden alueiden kunnostusjärjestys priorisoituukin pääosin kaavoituksen ja rakentamisen kautta. Menettelyn avulla voidaan varmistua, että asukkaiden uudet asuin- ja oleskeluympäristöt ovat terveellisiä ja turvallisia. Kunnostusta suunniteltaessa ja kunnostusehtoja määriteltäessä otetaan huomioon myös saastumisen vaikutukset ympäristöön ja valitaan haittojen vähentämiseen ja hallintaan kussakin kohteessa soveltuvat kunnostustavat. Kaavoitettavien kohteiden kunnostus suunnitellaan alustavasti jo kaavoitusvaiheessa toimenpidetarpeiden ja kunnostuskustannusten arvioimiseksi.

Saastuneiden alueiden kartoituksen mukaan suurin osa mahdollisesti maaperän likaantumista aiheuttavista kohteista sijaitsee teolliseen käyttöön varatuilla alueilla. Tällaisista kohteista ei aiheudu välitöntä terveys- tai ympäristöriskiä. Tällöin kohteiden saastuneisuus ja kunnostustarve on tarkoituksenmukaista selvittää mahdollisten maankäytönmuutosten, kiinteistöjen hallinnan muutosten tai lisärakentamishankkeiden yhteydessä. Ympäristökeskus tulee arvioimaan kartoituksen pohjalta tarkemmin muiden kohteiden jatkoselvitystarpeita ja tekemään tarvittavat esitykset niiden laatimiseksi.

4.

Määritetään paikalliset kaupunkioloihin soveltuvat kunnostuksen toimenpiderajat

Arvioidaan jonkin laajan maankäytön muutosalueen kunnostustarve ja määritetään riskinarviointimenetelmällä, missä rajoissa toimenpiteisiin on ryhdyttävä. Selvityskohteena voi olla esimerkiksi Jätkäsaari. Arvioinnissa käytetään hyväksi ympäristökeskuksessa lähiaikoina valmistuvaa taustapitoisuus selvitystä.

Vastuutaho: kaupunkisuunnitteluvirasto

Yhteistyötahot: kiinteistövirasto, ympäristökeskus, Helsingin Satama

Kustannukset: 100 000 mk/v

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Selvityskohteeksi on valittu Jätkäsaari, jonka maankäytön muutosta satama-alueesta asuin- ja virkistyskäyttöön suunnitellaan. Alueen laajuus on 70 ha ja alue on pääosin täyttömaata.

Alueella käynnistettiin ensimmäinen maaperän pilaantuneisuustutkimus vuonna 1999. Tutkimus suunniteltiin alueen toimintahistoriakartoituksen pohjalta. Noin sadan näytteen perusteella osoittautui, että erityisesti täyttöalueiden maaperä on osin pilaantunut ja että maankäytön muuttuminen edellyttää kunnostustoimenpiteitä.

Toinen tarkentava näytteenottokierros tehtiin vuonna 2000. Tutkimuksen yhteydessä arvioitiin alustavasti riskiä ja käyttökelpoisia kunnostustapoja sekä suunniteltiin kvantitatiivista riskinarviointityötä varten tarvittavat lisäselvitykset. Lisäselvitykset sekä riskinarviointiin perustuva alustava kunnostussuunnittelu tullaan toteuttamaan vuosina 2001 ja 2002.

Selvitysten ohjaamiseen ovat osallistuneet kaupunkisuunnitteluviraston lisäksi kiinteistövirasto, Helsingin satama ja ympäristökeskus.

Kommentti:

Alueella on tehty kaksi kenttätutkimuskierrosta, joiden avulla jatkoselvitykset ja riskinarviointi on mahdollista kohdentaa tarkoituksenmukaisesti. Riskinarviointi ja alustava kunnostussuunnittelu ovat tärkeitä lähtötietoja selvitysten kanssa rinnan käynnistyneelle maankäytön suunnittelulle. Kaavoituksen ja kunnostussuunnittelun yhdistäminen toisiinsa antaa mahdollisuudet esimerkiksi toimintojen sijoituksen aluekohtaisiin ratkaisuihin ja vaihtoehtojen tarkasteluun osa-alueiden saastuneisuuden ja valittavan kunnostustavan mukaan.

Selvityksen avulla saatavia kokemuksia kunnostuksen toimenpiderajojen määrittämisessä voidaan hyödyntää jatkossa myös muissa vastaavissa kohteissa.

4. LIIKENNE

Liikenne: toimenpiteet 1999 - 2002

Yhteenveto:

Liikennettä koskevat toimenpiteet ovat toteutumassa kokonaisuutena arvioiden melko hyvin. Toimenpiteiden aikataulu on saattanut venyä alkuperäisestä, niiden vastuutahot muuttua alustavasti suunnitellusta ja myös sisältö kehittyä eteenpäin.

Koululaisten liikenne- ja ympäristökasvatuksessa on virinnyt uutta yhteistyötä. Vapaa-ajan matkoja on selvitetty ulkoilu- ja liikuntapalveluiden käyttäjien joukkoliikennepalvelujen osalta. Liityntäpysäköinnin vaikutuksia arvioidaan. Liikenteen hinnoittelumenetelmistä ja niiden vaikutuksista saadaan uutta tietoa EU-projektilla. Valtioneuvostolle on tehty aloite joukkoliikenteen työsuhdematkalipun verotuksen lieventämisestä. Pyöräilyolosuhteita keskustassa on parannettu. Liikennemelun aiheuttamia ongelmia ja niiden torjuntamahdollisuuksia selvitetään. Katupölyn torjunta jatkuu käyttämällä monia keinoja.

Kevyen liikenteen pääraittiverkon kunnossapidon tehostaminen ei toteudu ilman lisämäärärahoja. Helsingin kaupungin omat toimet tavara- ja henkilöliikenteensä ympäristöhaittojen vähentämiseksi ovat toteutuneet vain osittain. Tarvittaisiin eri hallintokuntien yhteistyötä, pohdintaa ja panostusta, jotta kaupungin liikenteen logistiikkaa sekä ajoneuvojen hankintaa ja käyttöä saataisiin määrätietoisesti muutettua ympäristöystävällisemmäksi.

Lähtökohdat:

Jatkuvasti lisääntyvä liikenne on vaikea ongelma ympäristön kannalta Helsingissä. Liikenne on laman jälkeen kasvanut vuosittain. Liikenteen kasvu on pitkään ollut voimakkainta kaupungin rajalla ja esikaupunkialueen poikittaisväylillä.

Joukkoliikenteen matkustajamäärät ovat 1990-luvulla lisääntyneet jatkuvasti. Tähän on saattanut vaikuttaa bensiinin hinta. Vuosia jatkunut kasvu kertoo myös kaupunkielämän muutoksista ja siitä, että Helsinkiin on muuttanut paljon nuorta väkeä, jolle henkilöauto ei ole ensimmäinen hankinta. Helsingin kaupunginvaltuuston vuonna 1991 asettamia tavoitteita joukkoliikenteen osuuden kasvusta ei ole kuitenkaan onnistuttu saavuttamaan.

Kehä I:tä käyttävistä ihmisistä vain 6 % matkustaa joukkoliikenteellä, mikä kertoo tarpeesta kehittää poikittaisliikenteessä joukkoliikennepalveluja sekä työ- että vapaa-ajan matkoilla. Ydinkeskustaan suuntautuvilla matkoilla joukkoliikenteen käyttö on korkealla tasolla, sen osuus on aamuruuhkassa 69,5 %. Koko pääkaupunkiseudulla joukkoliikenteen osuus moottoriajoneuvoilla tehdyistä matkoista on pysynyt viime vuodet 39-40 %:n tuntumassa.

Helsingin pitkän tähtäyksen liikennepoliittisia tavoitteita määrittävät **yleiskaava, pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (PLJ) ja Paikallisagenda 21 -ohjelmatyö**. Helsingin Yleiskaava 2002 on valmisteilla. PLJ 2002 -suunnitelman laadinta on käynnistynyt. Uusia selvityksiä ovat mm. pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen strategiasuunnitelma sekä raide- ja ajoneuvoliikenteen verkkoselvitykset. Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelma on työn alla ja tulee kaupunginvaltuuston käsitteilyyn vuoden 2001 aikana. **Helsingin joukkoliikenteen kehittämissuunnitelmassa 1999-2002** esitetään suunta, johon joukkoliikennepalvelujen halutaan kehittyvän ja toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi.

Helsingin kaupungin ympäristöohjelman 1999-2002 tavoitteena on, että liikenteen aiheuttamat ilman epäpuhtauspitoisuudet pienentyvät ja pysyvät ohjearvojen alapuolella. Tavoitteena on myös liikennemelun väheneminen sekä melualueella asuvien määrän kasvun pysäyttäminen ja kääntäminen laskuun.

Pääkaupunkiseudun pyöräliikenteen strategiasuunnitelma valmistui vuonna 2000. Suunnitelma on jatkoa aikaisemmille kehittämissuunnitelmille. Pyöräliikenteen seutu- ja pääverkko on määritelty vuodelle 2010 ja erilaisia toimenpidekokonaisuuksia pyöräilyn turvallisuuden, sujuvuuden ja houkuttelevuuden lisäämiseksi.

Suomessa valmistellaan parhaillaan eri ministeriöiden yhteistyönä **kansallista ilmasto-ohjelmaa**. Tarkoituksena on luoda eri keinoista koostuva ohjelma, jonka avulla Suomi pystyy täyttämään Kiotossa sovitut kasvihuonekaasujen vähentämisvelvoitteensa. Ilmasto-ohjelman lähtöaineistossa todetaan liikenteen osalta, että yhdyskuntarakenteen eheytyminen vähentää osaltaan liikennetarvetta ja -suoritetta. Liikennepoliittikan keskeinen keino on investointien suuntaaminen joukkoliikenteeseen, erityisesti raideliikenteeseen. Paikallistason keinoiksi nimetään mm. joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edistäminen, pysäköintipolitiikka, keskustojen ja asuinalueiden rauhoittaminen, kulkumuotojen yhteen kytkentä sekä etäläsnäolon, ruuhka- ja vyöhykemaksujen, ajoneuvojen yhteiskäytön, tavaraliikenteen logistiikan ja joukkoliikenteen informaation kehittäminen.

Pääkaupunkiseudun tulevaisuuden joukkoliikennejärjestelmässä on asetettu etusijalle raideliikenne ja siihen tukeutuva liityntäliikenne. Vuonna 2000 alkoi **Länsimetron** suunnittelu tarve- ja toteuttamiskelpoisuusselvityksellä. Selvitystyö jatkuu vuonna 2001, jolloin vertaillaan metrojärjestelmää ja nykyistä kehittyneempää bussijärjestelmää. Merkittävin lähivuosina valmistuva raideliikennehanke on **Helsinki - Leppävaara - kaupunkirata**, jolla liikenne käynnistyy vaiheittain vuosina 2001 ja 2002. Tällöin sekä rantaradan että Martinlaakson radan palvelutaso paranee. Poikittaisen joukkoliikenteen merkittävin hanke on lähivuosina ns. **Jokeri-linja**. Ensimmäinen Jokeri-bussi starttaa todennäköisesti elokuussa 2003. Jokeri on tiheällä vuorovälillä liikennöivä linja, joka kulkee Itäkeskuksesta Westendiin.

Jatkuvasti lisääntyvä ajoneuvoliikenne merkitsee sitä, että melualueilla (> 55 dBA) asuvien ihmisten määrä kasvaa. Liikennemelun osalta on viime vuosina tehty selvityksiä, jotka valottavat meluongelman laajuutta ja torjuntamahdollisuuksia. YTV ja Uudenmaan tiepiiri selvittivät yhteistyössä vuonna 2000, mitkä ovat pääkaupunkiseudun pääväylien meluntorjuntatarpeet ja -mahdollisuudet seuraavien 20 vuoden aikana nykyrahoituksella. **Pääkaupunkiseudun pääväylien meluntorjuntaohjelmassa 2000-2020** kartoitettiin melutilannetta pääväylien ympäristössä ja määritettiin kohteet, joissa kiireellisimmin tarvitaan torjuntatoimenpiteitä. Selvitys osoitti, että nykyrahoituksella ja meluesteitä toteuttamalla meluongelmaa ei pystytä ratkaisemaan. Tarvitaan laajan keinovalikoiman käyttöä ja eri tahojen yhteistyötä. Kaavoituksen merkitys on usein ratkaiseva. Lisäksi liikenteen ennustettua voimakasta kasvua tulisi hillitä.

Helsingissä aloitettiin vuonna 2000 selvitys, jossa arvioidaan katuliikenteen melulle altistuvien ihmisten määrä. Vuonna 2000 aloitettiin myös pääkaupunkiseudun raideliikennemeluselvitys. Eri selvityksiä hyödynnetään **Helsingin meluntorjuntaohjelman** laatimisessa, joka käynnistyi vuonna 2000 ja valmistuu vuoden 2002 alkupuolella. Meluntorjuntaohjelmassa osoitetaan meluntorjuntaa kiireellisimmin tarvitsevat tie- ja kaatuosuudet toimenpide-ehdotuksineen.

EU:n komissio antoi syksyllä 2000 **direktiiviehdotuksen**, jonka tavoitteena on luoda EU:lle yhteinen toimintamalli **ympäristömelulle** altistumisen arviointia ja hallintaa varten. Ehdotus pyrkii yhdenmukaistamaan ympäristömeluun sovellettavat indikaattorit ja arviointimenetelmät ja antaa määräyksiä melutietojen kokoamisesta ja kansalaisille suunnatusta tiedottamisesta. Ehdotus hyväksyttäneen vuoden 2001 aikana. Direktiivin täytäntöönpano merkitsee muutoksia käytössä oleviin ohjearvoihin ja melunlaskentaohjelmistoihin. Helsingin on laadittava direktiivin määräysten mukaiset melukartat ja toimintasuunnitelmat ympäristömelun torjumiseksi.

Helsingin ilmanlaatuun vaikuttaa eniten liikenne, koska pakokaasupäästöt purkautuvat ilmaan matalalta. Ongelmallisia paikkoja ovat vilkkaiden väylien varret ja korkeiden rakennusten reunustamat kadut, joissa ilma ei pääse vaihtumaan. Autojen päästöt kilometriä kohti ovat pienentyneet ajoneuvotekniikan kehittymisen, katalysaattoreiden ja puhtaampien polttoaineiden ansiosta. Ilmanlaatu ei ole kuitenkaan parantunut samaan tahtiin. Liikenne on lisääntynyt ja sen on ennustettu lisääntyvän jatkossakin. Lisäksi luultua alhaisempien saastepitoisuuksien on tutkimuksissa todettu olevan ihmisille haitallisia. Ongelmallisimpia epäpuhtauksia ovat **hiukkaset ja typpidioksidi**, joiden pitoisuudet ilmassa ylittävät valtioneuvoston antamia **ilmanlaadun ohjearvoja**. Valtaosa pakokaasujen typen oksideista vapautuu typpimonoksidina, joka vasta ilmassa hapettuu otsonin vaikutuksesta haitalliseksi typpidioksidiksi. Siksi ilmanlaatu ei parane yhtä paljon kuin typen oksidien päästöt vähenevät.

Nykyisin voimassa olevia EU:n ilmanlaadun raja-arvoja ei Suomessa ylitetä. **EU:n uudet raja-arvot** ovat tiukemmat. Ne tulevat voimaan heinäkuussa 2001 ja sitoviksi asteittain vuoteen 2010 mennessä. Typpidioksidipitoisuus saattaa ylittää ja hengitettävien hiukkasten pitoisuudet todennäköisesti ylittävät uudet raja-arvot vilkkaissa liikenneympäristöissä.

Helsingin kaupungin tietokeskus tutki vuonna 2000 helsinkiläisten ympäristöasenteita. Helsinkiläisistä aikaisempaa useampi kannattaa joukkoliikenteen tehostamista, tietulleja, pysäköinnin maksullisuuden laajentamista, pysäköintipaikkojen vähentämistä, maanalaisia liikenneväyliä ja autottomien alueiden perustamista. Kuitenkin noin 60 prosentin enemmistö vastustaa tietulleja ja pysäköintipaikkojen vähentämistä. Kantakaupungissa asuminen lisää jonkin verran kaikkien rajoitusten kannatusta. Tutkimus osoitti, että henkilön asenteita autoilua kohtaan selittää pikemminkin yleinen suhtautuminen ympäristönsuojeluun kuin se, omistaako hän auton.

Autojen yhteiskäyttö edustaa uudenlaista ajattelua eri kulkumuotojen ja liikennevälineiden välillä. Suomen ensimmäinen autojen yhteiskäyttöpalvelua tarjoava yritys aloitti toimintansa pääkaupunkiseudulla vuonna 2000. Yhtä autoa kohden on käyttäjinä noin 8-15 taloutta tai yritystä. Myös pyöräilyn tiimoilla on virinnyt uutta toimintaa. Helsingissä käynnistettiin kaupunkipyörätoiminta kulttuurikaupunkivuonna 2000. Kaupunkipyörät on tarkoitettu kaupunkilaisten yhteiseen käyttöön keskustassa kesäkausina. Pyörän saa käyttöön kymmenen markan panttia vastaan kaupunkipyörätelineestä, joita on mm. joukkoliikenneasemilla. Toiminnasta vastaa Helsingin kaupungin liikennelaitos.

1.

Tutkitaan pääkaupunkiseudun joukkoliikennejärjestelmän kehittämisen tarpeet ja mahdollisuudet vapaa-ajan liikenteessä

Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva vapaa-ajan liikenteen haasteesta pääkaupunkiseudun joukkoliikennejärjestelmälle ja tarpeellisista toimenpidekokonaisuuksista seu- tu- ja kuntatasoilla. Vapaa-ajan liikenteen rakenne- ja kysyntätekiä arvioidaan ja tehdään toimenpidesuunnitelma joukkoliikenteen palvelutarjonnan parantamiseksi.

Vastuutaho: YTV
Yhteistyötahot: Espoo, Helsinki, Vantaa
Kustannukset: 150 000 mk
Aikataulu: 2000 - 2002

Tilanne:

Toimenpiteen toteutuminen on vielä pääosin auki, mutta YTV:n mukaan toimenpide on kuitenkin mahdollista sisällyttää YTV:n liikenneosaston vuoden 2004 toimintasuunnitelmaan. Tekeillä on selvityksiä ja suunnitelmia, jotka tarjoavat lähtökohtia toimenpiteen toteuttamiselle.

YTV tekee Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaan (PLJ) 2002 liittyen liikkumisen nykytilan kuvauksen. Tarkoituksena on, että tässä yhteydessä eritellään vapaa-ajan matkoja entistä tarkemmin. PLJ -työhön liittyen tehdään myös Joukkoliikenteen strategiasuunnitelma. Sen työohjelmaan sisältyy ratkaisujen hakeminen poikittaisen joukkoliikenteen kehittämiseen. Huomion kohteena on myös ruuhka-ajan ulkopuolinen liikenne. Suunnitelmassa arvioidaan myös matkaryhmien (esim. vapaa-ajan ja iäkkäiden henkilöiden matkat) muutokset ja muutosten vaikutukset joukkoliikenteeseen.

Helsingin kaupungin liikuntavirasto, liikennelaitos ja ympäristökeskus selvittivät vuonna 2000 yhteisprojektina, millaiset Helsingin ulkoilu- ja liikuntapalvelujen käyttäjien joukkoliikennepalvelut ovat ja miten niitä tulisi kehittää (Vapaa-aika ja joukkoliikenne - ulkoiluun ja liikuntaan liittyvä matkustaminen Helsingissä, HKL S:13/00). Tutkimus rajattiin sellaisiin vapaa-ajan matkoihin (ulkoilu, retkeily sekä liikunta- ja urheiluharrastukset), jotka suuntautuvat kantakaupungin ulkopuolelle. Tutkimuskohteiksi valittiin Pirkkolan liikuntapuisto, Luukkaan ulkoilualue, Kallahdenniemen uimarannat ja Myllypurossa sijaitseva liikunnan monitoimihalli Liikuntamyly. Ulkoilu- ja liikuntakohteiden saavutettavuudessa joukkoliikenteen avulla havaittiin puutteita. Lähimmät bussipysäkit saattavat sijaita etäällä matkan määränpäästä. Joukkoliikenteen käyttöä vähentävät myös bussien harvat vuorovälit erityisesti iltaisin ja viikonloppuisin. Myös esimerkiksi opasteet ja tiedotus ovat puutteellisia sekä itse kohteissa että niille johtavilla reiteillä ja pysäkeillä. Myönteinen esimerkki on liikunnan monitoimihalli Liikuntamyly, joka sijaitsee aivan Myllypuron metroaseman vieressä.

Kommentti:

Toimenpiteen toteuttaminen olisi tärkeää, koska vapaa-ajan liikenne kattaa jo lähes puolet pääkaupunkiseudulla tehdyistä matkoista. Vapaa-ajan liikenteessä käytetään joukkoliikennettä vähemmän kuin työmatkoilla. Selvitys voisi tarjota uutta tietoa siitä, minkä tyyppisiin matkoihin vapaa-ajan matkat jakautuvat (esim. ostos- ja asiointimatkat, ravintola- ja kulttuurimatkat, liikunta- ja ulkoilumatkat) ja miten matkat ajoittuvat ja suuntautuvat. Tällainen tieto auttaisi kehittämään joukkoliikennepalveluja vapaa-ajan matkoja paremmin palvelevaksi.

2.

Tehdään aloite siitä, että luontoisetuna annettavan joukkoliikenteen lipun verotuskohtelu tarkistettaisiin

Tutkitaan mahdollisuudet muuttaa työnantajan luontoisetuna työntekijälle antaman joukkoliikenteen lipun verotuskohtelua. Helsinki valmistelelee yhteistyötahojensa kanssa asiasta valtiolle suunnatun aloitteen. Yksi toteutusmalli olisi, että pääkaupunkiseudulla kokeiltaisiin luontoisetuna annettavan joukkoliikenteen lipun uutta verotuskäytäntöä muutaman vuoden ajan. Tällä hetkellä yritykset ja muut yhteisöt voivat ostaa työntekijöilleen joukkoliikenteen kausilippuja siten, että lipun hinta lisätään työntekijän bruttopalkkaan ja siitä maksetaan ennakonpidätys ja sosiaaliturvamaksut. Mikäli työnantajan luontoisetuna työntekijälle antaman joukkoliikenteen lipun verotusarvo olisi esimerkiksi sen ostohintaa pienempi, tulisi lipun käyttö todennäköisesti lisääntymään. Ratkaisu olisi liikennepoliittinen avaus joukkoliikenteen käytön tukemiseksi työmatkaliikenteessä.

Vastuutahot: YTV, liikennelaitos, kaupunginkanslia (muuttunut alkuperäisestä)

Yhteistyötahot: Suomen Paikallisliikenneliitto ry (muuttunut alkuperäisestä)

Kustannukset: virkatyönä

Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Aloitteen tekeminen on toteutunut, mutta valitettavasti aloite ei ole edennyt valtioneuvostossa. YTV lähetti helmikuussa 2000 valtioneuvostolle kirjeen, jossa se esitti, että työsuhdematkalippuja kohdeltaisiin verotuksessa samalla tavoin kuin autoetua. YTV lähetti pyyntönsä myös mm. eduskuntaryhmille, Kuntaliitolle, liikenneministeriölle, valtiovarainministeriölle ja verohallitukselle. Myös Helsingin kaupunki on omasta puolestaan esittänyt valtioneuvostolle verotuskäytännön lieventämistä. Kaupunginhallitus lähetti valtioneuvostolle asiasta kirjeen kesäkuussa 2000. Verotuskäytännön muuttaminen siten, että työsuhdematkalipulle vahvistettaisiin nimellisarvoaan pienempi verotusarvo, olisi omiaan lisäämään joukkoliikenteen käytön houkuttelevuutta myös työmatkaliikenteessä.

Asiassa on lähestytty myös ministeri Suvi-Anne Siimestä. YTV:n, HKL:n, Suomen Paikallisliikenneliitto ry:n ja Liikenneliiton edustajat kävivät toukokuussa 2000 ministeri Siimesken luona asian tiimoilta. Ryhmä teki aloitteen työsuhdematkalippujen verotuskäytännön muuttamisesta. Ministeri Siimes oli aloitteesta hyvin kiinnostunut, mutta aloite ei ole kuitenkaan edennyt. Suomen Paikallisliikenneliitto ry selvittää tilannetta ja vie asiaa eteenpäin.

HKL on markkinoinut monin tavoin, mm. yhteistyössä YTV:n kanssa, työsuhdelippua sen käytön edistämiseksi. Työnantajien mielenkiinto lippua kohtaan onkin kasvanut. Kampanjoinnin aikana on tullut esille, että työsuhdelipun verotuskohtelu vaikeuttaa lippun yleistymistä. Monet yritykset ovat asiasta kiinnostuneita, mutta kun lippu on verotuksellisesti mm. työsuhdeautoetua huonommassa asemassa, lippukäytännön leviäminen on hidasta.

3.

Selvitetään liityntäpysäköinnin tarkoituksenmukaista sijoittamista

Seurantatutkimuksessa arvioidaan, missä määrin liityntäpysäköinti on lisännyt joukkoliikenteen käyttöä ja mitkä ovat liityntäpysäköinnin hyödyt ja haitat osana liikennejärjestelmää. Työssä tehdään liityntäpysäköinnin käyttäjätutkimus ja arvioidaan, missä suhteessa liityntäpysäköinnin järjestämiskustannukset ovat aikaansaatuihin ympäristöhyötyihin ja joukkoliikenteen käytön lisäykseen. Lisäksi arvioidaan jo tehtyjen järjestelyjen ja toimenpiteiden onnistumista ja puutteita.

Vastuutaho: YTV (muuttunut alkuperäisestä)
Yhteistyötahot: liikennelaitos, kaupunkisuunnitteluvirasto, VR Osakeyhtiö, ratahallintokeskus (muuttunut alkuperäisestä)
Kustannukset: 120 000 mk (selvityksen ensimmäinen osa)
Aikataulu: 2000 - 2002

Tilanne:

Toimenpide on osittain toteutunut. YTV tekee HKL:n aloitteesta liityntäpysäköinnistä kaksiosaisen selvityksen. Liityntäpysäköinnin käyttäjätutkimus on valmistunut alkuvuodesta 2001. Seuraavassa vaiheessa arvioidaan liityntäpysäköinnin hyötyjä ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Tämän jälkeen tarkistetaan pääkaupunkiseudun liityntäpysäköintistrategia, joka sisältää mm. toteuttamisohjelman liityntäpysäköintipaikkojen rakentamiselle koko pääkaupunkiseudulla. Työ valmistunee kokonaisuudessaan vuoden 2002 alkupuolella.

Kommentti:

Helsingissä on voimakkaasti kehitetty liityntäpysäköintiä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Liityntäpysäköinnin hyötyjen ja haittojen sekä potentiaalın arvioiminen eri näkökulmista on yhä tarpeellista.

4.

Arvioidaan liikenteen sujuvuutta ja ympäristövaikutuksia

Tutkitaan, miten eri liikenteen sujuvoittamiskeinot vaikuttavat liikennemuotoihin, liikennejärjestelmään ja ympäristöön. Tarkasteltavia liikennemuotoja ovat henkilöautoliikenne, kevyt liikenne ja joukkoliikenne. Ympäristövaikutuksista tarkastellaan mm. turvallisuutta, päästöjä, melua, estevaikutuksia, viihtyisyyttä sekä sujuvuuden merkitystä ja vaikutuksia erityyppisillä alueilla.

Vastuutaho: YTV

Yhteistyötahot: Espoo, Helsinki, Vantaa, liikenneministeriö, Tielaitos

Kustannukset: 200 000 mk

Aikataulu: 1999 - 2001

Tilanne:

Toimenpiteen toteutuminen on vielä auki, mutta selvityksen tekeminen on YTV:n liikenneosaston toimintasuunnitelmassa vuonna 2003.

Kommentti:

Yksi tärkeä selvitettävä näkökulma on, miten autoliikenteen sujuvuuden lisäämisen ja päästöjen pienentämisen tavoitetta tulee painottaa eri tyyppisillä teillä, kaduilla ja alueilla, jotta myös jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden liikkuminen on turvallista, sujuvaa ja miellyttävää. Autoliikenteen sujuvoittaminen on monitahoinen asia. Ajettaessa kaupungissa tasaisesti päästöt ovat pienemmät kuin välillä pysähdellessä, jarrutettaessa ja kiihdytettäessä. Autoliikenteen huomattava sujuvoittaminen voi kuitenkin johtaa liikenteen ja nopeuksien kasvuun ja päästöjen lisääntymiseen ja samalla myös kevyen liikenteen hankaloitumiseen.

5.

Arvioidaan liikenteen taloudellisia ohjauskeinoja ympäristövaikutusten sekä seutu- ja kuntatasojen näkökulmasta

Tuotetaan vertailutietoa siitä, mitä erilaisia väylä- ja aluekohtaisia maksujärjestelmiä uudenlainen tekniikka mahdollistaa. Vertailutietoa tuotetaan myös mallien hyödyistä ja haitoista ympäristövaikutusten sekä seudun ja kuntien näkökulmasta. Ensimmäisessä vaiheessa tehdään kirjallisuus selvitys maksujärjestelmien toteutusmalleista ja järjestelmistä saaduista kokemuksista eri kaupungeissa. Toisessa vaiheessa selvitetään mallien sovellusmahdollisuuksia ja ympäristövaikutuksia.

Vastuutaho: YTV

Yhteistyötahot: Helsinki, Uudenmaan tiepiiri (muuttunut alkuperäisestä)

Kustannukset: 200 000 mk

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Toimenpide on osittain toteutunut. YTV on osallistunut PRESS -nimiseen EU-projektiin, jossa selvitettiin liikennemallien avulla erilaisten liikenteen hinnoitteluvaihtoehtojen vaikutuksia liikkumiseen ja energian kulutuksen kolmessa eri kaupungissa. Mukana olivat pääkaupunkiseudun lisäksi Göteborg ja Genova. Projekti valmistui syksyllä 2001. Selvitykset jatkuvat PROGRESS -projektissa. Projektissa kokeillaan eri hinnoittelumenetelmiä useassa eurooppalaisessa kaupungissa sekä tutkitaan niiden toimivuutta ja vaikutuksia. Helsingissä ei tehdä kenttäkokeita, mutta selvitetään haastattelujen avulla asukkaiden, päättäjien ja suunnittelijoiden mielipiteitä hinnoittelun käyttöönnotosta.

Kommentti:

Ulkoimaisten kokemusten perusteella lienee mahdollista arvioida, missä määrin pääkaupunkiseudulla voitaisiin liikenteen hinnoittelulla lisätä joukkoliikenteen käyttöä, ohjata liikennettä (esim. läpikulkuliikenne pois asuinalueilta) ja saavuttaa muita ympäristöhyötyjä.

6.

Täydennetään ydinkeskustan pyörätieverkkoa

Selvitetään kohteet, joissa ydinkeskustan pyörätieverkkoa on täydennettävä, jotta keskustan kortteleihin pääsee turvallisesti ja sujuvasti pyörätietä tai vastaavaa (esim. pyöräkaistaa) pitkin. Kiirehditään pyörätieverkon puuttuvien osuuksien toteuttamista ja otetaan kaikissa keskustaa koskevissa suunnitelmissa pyöräily huomioon. Tarvittaessa kehitetään jo toteutuneita pyöräily-yhteyksiä turvallisemmaksi ja sujuvammaksi. Ydinkeskusta on pyöräilyn kannalta tärkeä alue sekä pyöräilijöiden määräraikkojen, läpikulkuliikenteen että pyöräilyn imagon kannalta. Jos kunnollisia pyöräily-yhteyksiä ei ole, pyöräily ohjautuu jalkakäytävälle.

Vastuutaho: kaupunkisuunnitteluvirasto

Yhteistyötahot: liikuntavirasto, rakennusvirasto

Kustannukset: pyörätieverkon täydentäminen kevyen liikenteen määrärahoista ja pyöräily-yhteyksien parantaminen osana katu ympäristön parantamishankkeita

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Kaupunkisuunnitteluvirastossa on toteutettu merkittäviä kävelykeskustan laajentamiseen sekä pyöräilyolosuhteiden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä ydinkeskustan alueella.

Aleksanterinkatua parannetaan jalankulku- ja joukkoliikennekatuna. Rakennustyöt aloitetaan v. 2001 keväällä ja urakka jatkuu vuoteen 2003. Kadulla säilyy raitiovaunu-, taksi-, huolto- ja tonttiliikenne sekä pyöräily nykyisessä muodossaan. Peruskorjauksessa kävelykatumaisuutta lisätään helpottamalla jalankulkijoiden kadunylityksiä ja alentamalla tuntuvasti liikenteen nopeuksia.

Kävelykeskustan laajentuminen jatkaa Yliopistonkadun ja Mikonkadun Ateneumin edustan kohdan muuttuessa ilmeeltään ja mitoitukseltaan kävelykadun tyyppiseksi katutilaksi, jossa jalankulku on pääliikennemuoto. Muu liikenne – pyöräily, ajo tonteille ja huoltoajo - kulkee kaksisuuntaisena kadun keskellä jalankulkuliikenteen tarpeisiin mukautuen. Kaupunkisuunnittelulautakunta hyväksyi liikennesuunnitelman ja katuympäristön suunnittelun periaatteet joulukuussa 2000. Lisäksi meneillään on Mikonkadun suunnittelu Rautatientorin kohdalla. Tavoitteena on parantaa katuympäristöä ja muodostaa Mikonkadun itäreunalle viihtyisä jalankulkualueen osa. Suunnitteilla on myös Keskuskadun muuttaminen kävelykaduksi lähivuosien aikana.

Ydinkeskustan alueelle valmistui vuonna 2000 kaksi merkittävää eri alueita yhdistävää pyörätietä. Postikadun - Asema-aukion uusi pyörätie yhdistää Mannerheimintien pyörätiehen Rautatientorilta Kaivokadun pohjoisreunaa Asema-aukiolle tulevan pyörätien. Töölönlahdenkadun varrelle rakennettu uusi pyörätie on kiinteässä yhteydessä tähän reittiin, sillä se kulkee Elielinaukiolta Töölönlahdelle.

Keväällä 2001 toteutetaan Unioninkadun ja Kirkkokadun suunnitelma, joka parantaa pyöräilyreitit jatkuvuutta Kaisaniemen ja yliopiston välillä. Unioninkadulle sekä Kirkkokadulle Fabianinkadun suuntaan merkitään yksisuuntaiset pyöräkaistat nykyisten jalkakäytävien viereen kadun molemmin puolin. Kadunvarsipysäköinti poistuu kyseisiltä kaatuosuuksilta.

Töölönlahden asemakaavan laadinnan yhteydessä varataan pyöräilylle reitit, joilla tataan pyöräteiden verkollinen jatkuvuus, laadullisesti ja ympäristöllisesti miellyttävät olosuhteet sekä liikenneturvalliset vaihtoehdot keskustan suuntaan. Kampissa ratkaisut ovat suunnitteilla. Lähtökohtana ovat kaupunkisuunnittelulautakunnan hyväksymät periaateratkaisut pyöräilyreittien linjauksista.

Punaisella väriasfaltilla päällystettyjä pyöräteitä, jotka helpottavat ydinkeskustaan pyöräilyä, on valmistunut Helsinginkadulle, Ehrenströmintielle sekä Urheilukadulle ja siihen liittyvälle Mäntymäentielle. Vuonna 2001 rakennetaan myös Siltavuorenrannan ja Hietakannaksentien pyörätiet, jotka täydentävät pyörätieverkkoa ydinkeskustan vaikutuspiirissä.

7.

Tehostetaan kevyen liikenteen pääraittiverkon kunnossapitoa

Tehostetaan pääraittiverkon ja joukkoliikenteen asemille johtavien kevyen liikenteen raittien kunnossapitoa kaikkina vuodenaikoina, jotta kävelijöiden ja pyöräilijöiden liikkuminen sujuisi ja olisi nykyistä turvallisempaa. Nostetaan pääraittiverkon kunnossapitoluokitusta.

Vastuutahot: rakennusvirasto, kaupunkisuunnitteluvirasto
Kustannukset: kunnossapidon tehostamisesta aiheutuvat kustannukset
Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Toimenpiteen toteutuminen on pääosin vielä auki. Rakennusvirasto on kehittänyt yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston kanssa kevyen liikenteen raittien kunnossapitoluokitusta. Raitit tullaan jakamaan eri kunnossapitoluokkiin. Tavoitteena on selkiyttää raittikohtaista kunnossapitostandardia ja tehostaa kunnossapitoresurssien suuntaamista siten, että kiireellisimmät kohteet hoidetaan ensin.

Kommentti:

Kevyen liikenteen raittien kunnossapidon tehostamiseen tarvitaan uusittujen standardien ohella lisää määrärahoja.

8.

Tehdään liikennekasvatuspaketti kaupunkiliiksumuodoista helsinkiläisille kouluille

Opetetaan helsinkiläisiä lapsia ja nuoria toimimaan kotikaupunkinsa liikenteessä turvallisesti ja valitsemaan kulkutapansa ympäristöä säästäen. Tällä hetkellä on pula ajantasaisesta helsinkiläisiin erityisoloihin sopivasta koululaisten liikennekasvatusmateriaalista, joten tällainen sellainen on syytä tehdä. Opetusmateriaali suunnataan ala- ja yläasteen opettajien käyttöön. Materiaali sisältää tietoa eri liikkumismuotojen turvallisuus- ja ympäristökysymyksistä. Esiteltäviä kaupunkiliiksumuotoja ovat kävely ja pyöräily sekä liikkuminen joukkoliikennevälineillä ja moottoriajoneuvoilla.

Vastuutahot: Liikenneliitto (koordinaattori) (muuttunut alkuperäisestä)

Yhteistyötahot: kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennelaitos, opetusvirasto, ympäristökeskus, YTV, Liikenneturva, Motiva, Helsingin liikenneturvallisuuksiyhdistys (muuttunut alkuperäisestä)

Kustannukset: 180 000 mk (muuttunut alkuperäisestä)

Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Toimenpide on toteutunut. Syyskuussa 2000 valmistui Ope hei, ota tää! -opetuskansio, joka jaettiin Helsingin peruskoulun yläasteille. Opetuskansio on tarkoitettu opettajien apuvälineeksi liikenne- ja ympäristökasvatuksessa. Tarkoituksena on opettaa yläasteen oppilaita liikkumaan kotikaupungissaan turvallisesti ja valitsemaan kulkutapansa ympäristöä säästäen. Yhteistyötahot ovat päättäneet toteuttaa vuoden 2001 aikana kyselyn ja koeopetuskampanjan opetuskansion käytöstä. Tuloksia hyödynnetään opetuskansion päivityksessä ja jatkokehittämissä.

Kommentti:

Toimenpide on synnyttänyt uutta yhteistyötä liikenne- ja ympäristökasvatuksessa eri toimijoiden ja hallintokuntien välille. Yhteistyö jatkuu mahdollisina jatkoprojekteina.

9.

Koulutetaan kaupungin hyötyajoneuvojen kuljettajat päästöjä vähentävään ajotapaan

Koulutus toteutetaan kaupungin sisäisenä tehtävänä. Kouluttajat rekrytoidaan kaupungin sisäisenä hakuna ja koulutetaan tehtävään. Rakennusvirasto ja ympäristökeskus koordinoivat koulutuksen järjestämistä eri virastoissa ja laitoksissa. Tavoitteena on vähentää polttoaineen kulutusta, melua sekä huolto- ja korjauskuluja kaupungin työmaajakelu- ja huoltoliikenteessä. Samalla parannetaan ajotavan turvallisuutta.

Vastuutahot: rakennusvirasto, ympäristökeskus sekä ne virastot ja laitokset, joissa on hyötyajoneuvojen kuljettajia

Kustannukset: pääosin virkatyönä, mahdollisia konsulttikustannuksia

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Toimenpiteen toteutus on vielä auki. HKR - Tekniikka on alustavasti suunnitellut koulutuksen toteutusta, mutta koulutuksen laajuutta ja toteutusmallia ei ole vielä päätetty. Kohteena olisivat työntekijät, jotka toimivat auton tai työkoneen kuljettajana. HKR - Tekniikan tavoitteena on lisätä omassa ajolupakoulutuksessaan taloudellisen ajotavan painoarvoa.

Kommentti:

Taloudellisella ajotavalla säästyy rahaa ja ajoneuvojen päästöt vähenevät. Esimerkiksi tammisaarelainen kuljetusyriitys Kouhia Oy on säästänyt kolmessa vuodessa 1,5 miljoonaa markkaa. Yrityksellä on vajaan 50 autoa ja noin 60 työntekijää. Eniten säästöä on kertynyt polttoaineen kulutuksessa. Kaikki kuljettajat on koulutettu taloudelliseen ajotapaan ja joka kuukausi taloudellisimmin ajaneet kuljettajat palkitaan. Uusia autoja hankittaessa valitaan aina vähiten energiaa kuluttava vaihtoehto. Yritys on tehnyt vapaaehtoisen energiansäästösopimuksen kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa.

Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen henkilökunnasta osa on käynyt taloudellisen ajotavan kurssin. Kurssin aikana kurssilaisten ajaman henkilöauton polttoaineen kulutus väheni keskimäärin 1,9 l/100 km.

10.

Selvitetään, mitä mahdollisuuksia on kehittää kaupunkikonsernin tavaraliikenteen logistiikkaa ja mitä ympäristöhyötyjä kehittämisestä on

Tavoitteena on rationalisoida kaupunkikonsernin tavaraliikenteen logistiikkaa ja saada samalla aikaan ympäristöhyötyjä, kuten jakeluliikenteen määrän ja päästöjen pienentymistä. Selvityksen tekemistä ohjaa virastojen ja laitosten edustajista koostuva ohjausryhmä. Ensimmäisessä vaiheessa selvitetään kaupungin tavaravirtojen nykyinen logistiikka pääpiirteissään. Toisessa vaiheessa valitaan kohteet, joiden kehittämällä katsotaan saatavan aikaan selviä logistiikka- ja ympäristöhyötyjä. Kohteissa selvitetään logistiikan kehittämisen mahdollisuudet sekä virastojen ja laitosten sisäisessä toiminnassa että niiden välisessä logistisessa yhteistyössä. Tehdään toimenpidesuunnitelma, jota ryhdytään toteuttamaan.

Vastuutahot: *ensimmäisessä vaiheessa rakennusvirasto sekä muut virastot ja laitokset, toisessa vaiheessa vastuu- ja yhteistyötahot tarkentuvat*

Kustannukset: *virkatyönä, mahdollisia konsulttikustannuksia*

Aikataulu: *1999 - 2002*

Tilanne:

Toimenpide ei ole toteutunut sellaisenaan, mutta on kuitenkin osittain toteutumassa kahden erillisprojektin kautta. Näiden tavoitteena on kuljetuskustannusten ja siten myös päästöjen vähentäminen mm. kuljetusreittejä optimoimalla.

Rakennusvirasto selvittää yhteistyössä Hankintakeskuksen kanssa virastojen ja laitosten postikuljetusten logistiikkaa. Selvitys liittyy kaupungin postiuudistukseen ja sen tavoitteena on laajentaa alueellista postin jakeluverkostoa. Selvityksestä valmistuu raportti syksyllä 2001. Tällä hetkellä Hankintakeskus toimittaa postia useisiin virastoihin ja laitoksiin. Kuitenkin on vielä joukko virastoja, joilla on omat jakelujärjestelmänsä, yleisimmin KTK:n tai muun yksityisen yrityksen ajoneuvo. Tämä aiheuttaa päällekkäisiä toimintoja ja kuljetuksia. Tavoitteena on yhtenäinen jakeluverkosto, jossa on mukana mahdollisimman moni virasto.

HKR - Ympäristötuotanto käynnistää keväällä 2001 logistiikkaprojektin, jonka tavoitteena on etsiä ratkaisuja, jotka vähentävät tavaroiden kuljetukseen ja työntekijöiden liikkumiseen tarvittavaa ajoa osaston toiminnassa. Projektin tuloksista valmistuu raportti vuoden 2001 aikana. Tulosten pohjalta päätetään jatkotoimista.

Kommentti:

Logistiikan kehittäminen kaupungin toiminnassa olisi merkittävä toimenpide, jolla voitaisiin vähentää kaupungin aiheuttamia ympäristöhaittoja ja myös säästää rahaa. Toimenpide ei näytä toteutuvan ohjelmakaudella, mutta asia etenee kuitenkin kahden erillisprojektin kautta. Olisi hyödyllistä, jos näissä projekteissa voitaisiin arvioida ajetut kilometrit ja/tai polttoaineen kulutus sekä ennen että jälkeen uudistusten. Tällöin projektit osoittaisivat selkeästi, miten kaupungin logistiikkaa voidaan kehittää ja saada samalla aikaan myös ympäristöhyötyjä.

11.

Tehdään toimenpideohjelma ympäristökuormitusta vähentävien ajoneuvojen käytön edistämiseksi kaupungin virastoissa ja laitoksissa

Toimenpideohjelman laatii virastojen ja laitosten edustajista koostuva työryhmä. Työryhmä selvittää, onko virastoissa ja laitoksissa mahdollista ottaa käyttöön nykyistä enemmän ympäristöä vähemmän kuormittavia ajoneuvoja ja polttoaineita, ja mitä ongelmia käyttöönotossa saattaa ilmetä. Työryhmä selvittää myös erilaisten kalustoratkaisujen soveltuvuutta eri käyttötarkoituksiin. Lisäksi työryhmä pohtii keinoja, joilla kaupunki voi kannustaa alihankkijoitaan ja muita yrityksiä ottamaan käyttöön ympäristöä säästävää kalustoa.

Vastuutahot: rakennusvirasto, ympäristökeskus
Yhteistyötahot: kaikki virastot ja laitokset
Kustannukset: virkatyönä
Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Toimenpideohjelman laatiminen ei ole toteutunut.

Rakennusvirasto pyrkii ottamaan kaikissa ajoneuvohankinnoissaan huomioon ympäristötekijöitä. Tarjouspyynnöissä ja tarjousten vertailussa huomiota kiinnitetään mm. hintaan, huollon saavutettavuuteen, merkin soveltavuuteen kaupungin nykyiseen kalustoon sekä ympäristötekijöihin. Henkilöautohankinnoissa vertailtavia ympäristötekijöitä ovat hiilidioksidipäästöt ja kierrätysmateriaalin osuus. Pakettiautojen ja kevyiden kuorma-autojen hankinnoissa vertailtavia ympäristötekijöitä ovat hiukkas- ja typen oksidien päästöt sekä kierrätysmateriaalin osuus. Hinta muodostuu hankinta- ja käyttökustannuksista, joihin sisältyy polttoaineen kulutus. Hinnan painoarvo on henkilöautojen vertailussa 80 %, paketti- ja kuorma-autojen vertailussa 78 %, loppu on muiden tekijöiden osuutta. Vuoden 2001 autohankinnoissa ympäristötekijöiden painoarvoa lisättiin kahdella prosenttiyksiköllä ja hinnan painoarvoa vastaavasti vähennettiin.

Rakennusvirastolla on käytössä neljä sähköautoa ja neljä nestekaasuautoa, joita muut hallintokunnat voivat saada käyttöönsä vuokrasopimuksella. Esimerkiksi Helsingin Satama on koekäyttänyt sähköautoa vuonna 2000. Lisäksi Sataman dieselkäyttöisissä työkoneissa on siirrytty vuonna 1999 rikittömään polttoaineeseen.

Kommentti:

Toimenpideohjelman laatiminen ei näytä toteutuvan ohjelmakaudella. Virastot ja laitokset kehittävät ajoneuvojensa hankinnan ja käytön ympäristöystävällisyyttä aktiivisuutensa mukaan ja uusivat vanhaa kalustoaan käytettävissään olevilla määrärahoilla. Ympäristötekijöiden huomioon ottamista ajoneuvohankinnoissa tulisi edelleen kehittää ja näiden tekijöiden painoarvoa tarjousten vertailussa lisätä. Kokonaisvaltaisempi kehittäminen vaatisi lisäpanostusta.

Akkusähköauto sopii lyhyille matkoille esimerkiksi kaupunkikäyttöön. Esimerkiksi Suomen Posti Oy:llä on käytössä sähköautoja. Akkusähköauto on käyttöympäristössään saasteeton. Ongelmallista sähköautoissa on niiden verotus Suomessa, joka nostaa niiden hinnan korkeaksi verrattuna vastaavaan polttomoottoriautoon. Hybridiautossa on sekä polttomoottori että sähkömoottori. Kaupungissa voidaan ajaa sähköllä, jolloin ei synny pakokaasuja. Hybridiautoja on esimerkiksi Ruotsin markkinoilla, mutta Suomen markkinoille niitä ei ilmeisesti tule lähivuosina. Tutkimus- ja kehitystyötä suunnataan tällä hetkellä mm. polttokennoautoon. Auto- ja öljyteollisuus tutkivat mm. ratkaisua, jossa vety tuotetaan autossa bensiinin kaltaisesta seoksesta. Tällainen auto tuottaa vain murto-osan polttomoottoriauton päästöistä.

12.

Selvitetään tontti- ja kiinteistökohtaisen meluntorjunnan tarpeet ja mahdollisuudet

Selvitetään mahdollisuudet tukea tontti- ja kiinteistökohtaista meluntorjuntaa. Tuki tulisi kohdistaa niihin asuntoihin, joissa melun keskiäänitaso ylittää 35 - 40 dB tai joiden pihaluoteella melun keskiäänitaso ylittää 60-65 dB ja joissa muu meluntorjunta on vaikeaa tai mahdotonta. Tuki voisi olla esimerkiksi rahallista avustusta taloyhtiöille melusteiden rakentamiseksi. Selvitetään meluntorjuntaa vaativien kohteiden määrä ja arvioidaan tarvittava vuotuinen rahoitus.

Vastuutahot:	<i>rakennusvirasto (muuttunut alkuperäisestä)</i>
Yhteistyötahot:	<i>kaupunkisuunnitteluvirasto, rakennusvalvontavirasto, ympäristökeskus (muuttunut alkuperäisestä)</i>
Kustannukset:	<i>480 000 mk (muuttunut alkuperäisestä)</i>
Aikataulu:	<i>2000-2002 (muuttunut alkuperäisestä)</i>

Tilanne:

Rakennusvirasto aloitti vuonna 2000 yhteistyössä kaupunkisuunnitteluviraston, rakennusvalvontaviraston ja ympäristökeskuksen kanssa Helsingin meluntorjuntaohjelman laatimisen. Ohjelma valmistuu vuoden 2002 alkupuolella. Meluntorjuntaohjelmassa osoitetaan meluntorjuntaa kiireellisimmin tarvitsevat tie- ja katuosuudet ja näille kohteille tehdään toimenpide-ehdotukset. Toimenpiteet muodostuvat erityyppisistä melusteista. Ohjelman yhteydessä selvitetään myös tontti- ja kiinteistökohtaisen meluntorjunnan tarvetta, keinoja ja kustannuksia, vaikkakaan nämä eivät sisälly varsinaiseen toimenpideohjelmaan. Tavoitteena on kuitenkin löytää käyttökelpoisia keinoja alueille, joille melusteet eivät sovellu, esim. ikkunoiden vaihtaminen, hiljaisen katupäälysteen käyttö ja liikenteen ohjauksen keinot.

Kommentti:

Meluntorjuntaohjelma antaa tietoa eri keinojen käyttömahdollisuuksista ja tehokkuudesta tontti- ja kiinteistökohtaisessa meluntorjunnassa. Tätä tietoa voidaan hyödyntää arvioitaessa ja vertailtaessa keinojen soveltuvuutta ja kannattavuutta eri kohteissa.

13.

Vähennetään katupölyä panostamalla toimintatapoihin, materiaalivalintoihin, kalustoon ja katuvihreään

Pölyongelmaa ei voida poistaa millään yksittäisellä toimenpiteellä. Vuosina 1999 - 2002 tarvitaan laajan keinovalikoiman käyttöä:

Suunnataan tutkimus- ja tiedotusresursseja katupölyongelman ratkaisemiseen. Panostetaan tutkimuksiin pölyn koostumuksen ja alkuperän selvittämiseksi ja pölypäästöjen vähentämiseksi. Pyritään toteuttamaan tutkimussuunnitelma "pölytön pääkaupunki 2000". Eri vastuutahot sijoittavat tutkimukseen yhteensä 100 000 mk vuosittain ohjelmakaudella.

Vastuutahot:	<i>rakennusvirasto, ympäristökeskus</i>
Yhteistyötahot:	<i>YTV, Teknillinen korkeakoulu, VTT, Tekes, Tielaitos, Työterveyslaitos, Ilmatieteen laitos</i>

Tilanne:

Suomessa pienhiukkasten (ml. katupöly) tutkimus on vilkasta ja kansainvälisesti korkeatasoista. Tutkimuksissa perehdytään mm. hiukkasten lähteisiin, koostumukseen, kulkeutumiseen ja terveys- ja ympäristövaikutuksiin. MOBILE2-ohjelmassa ja Suomen ympäristöterveyden tutkimusohjelmassa (SYTTY) on mukana useita hiukkasia koskevia tutkimuksia. Rakennusvirasto ja ympäristökeskus osallistuvat MOBILE2-ohjelman Katupölyn tutkimusprojektiin ja Hiekoituksen ympäristökustannukset ja hyödyt - tutkimukseen. Katupölyn tutkimusprojektissa selvitetään katupölyn koostumusta ja lähteitä erilaisissa liikenneolosuhteissa ja eri vuodenaikoina. Tutkimuksen lähtökohtana on mm. heinäkuussa 2001 voimaan tulevien uusien raja-arvojen vaatimusten täyttäminen. Hiekoituksen ympäristökustannukset ja -hyödyt tutkimuksessa puolestaan pyritään optimoimaan käytettävän hiekan määrä suhteessa onnettomuuksiin ja ympäristöhaittoihin. Lisäksi rakennusvirasto on teettänyt selvityksen, jossa arvioidaan nastarenkaiden käytön hyötyjä ja haittoja (Nastarenkaiden käyttöselvitys, Case: Helsinki, rakennusviraston julkaisuja 2001:4).

Reagoidaan aiempaa nopeammin kohonneisiin pölypitoisuuksiin. Otetaan käyttöön toimintamalli, jossa talvikauden pölyepisodin sattuessa katupinnat kostutetaan laimealla suolaliuoksella. Suolaus maksaa noin 50 000 mk/kerta (yht. n. 0,5 Mmk/vuosi).

Vastuutaho: rakennusvirasto
Yhteistyötahot: ympäristökeskus, YTV

Tilanne:

Toimintasuunnitelma akuuttien katupölyhaittojen torjumiseksi valmistui 1999 ja se hyväksyttiin Helsingin kaupungin ympäristölautakunnassa ja yleisten töiden lautakunnassa 31.3.1999. Toimintasuunnitelmaa – katujen kastelua suolaliuoksella akuuteissa tilanteissa - ei ole vielä jouduttu käytännössä toteuttamaan, mutta valmiudet ovat olemassa.

Kommentti:

Heinäkuussa 2001 voimaan tuleva ensimmäisen vaiheen uusi hengitettävien hiukkasten vuosiraja-arvo (40 µg/m³) ei todennäköisesti tule jatkossa ylittymään, mutta toisen vaiheen raja-arvon (20 µg/m³, voimaan 2005, saavutettava 2010 mennessä) ylitykset ovat mahdollisia, jopa todennäköisiä, joten tähän tulee varautua pölyn torjuntatyössä.

Parannetaan työmenetelmiä. Hiekan poistossa pyritään yhä parempaan optimointiin työkohteissa ja työn ajoituksessa. Kiinteistöjen ja kaupungin välinen työnjako katujen puhtaanapidossa päätetään pölynhallinnan kannalta parhaalla vaihtoehdolla. Tämä saattaa aiheuttaa lisäkustannuksia.

Vastuutaho: rakennusvirasto
Yhteistyötaho: kiinteistöt

Tilanne:

Työmenetelmien kehittyminen ja parantuminen näkyy keväisten pölypiikkien pienentymisenä. Tilannetta on parantanut jokakeväinen infosiivous, jolloin koko katu puhdistetaan kerralla. Infosiivousalueet ovat laajentuneet viimeisen kahden vuoden aikana yhä enemmän kantakaupungin ulkopuolelle. Kaupungin ja kiinteistöjen välinen työnjako katujen kunnossapidossa on myös muuttumassa. Tämä merkitsee katualueen kunnossapidon siirtymistä kokonaisuudessaan kaupungin vastuulle, jolloin kiinteistöjen ja kaupungin välinen työnjako selkeytyy. Tällä hetkellä kaupunki vastaa yhdeksällä alueella koko katualueen kunnossapidosta.

Kehitetään kalustoa. Kokeillaan ja pyritään ottamaan käyttöön pölyn hallinnan kannalta tehokkaampaa kunnossapito- ja puhtaanapitokalustoa. Pyritään löytämään kalustoratkaisuja, joilla hiekan poisto voidaan tehdä aikaisin keväällä yöpakkaskaudella. Kehitetään myös ahtaiden paikkojen puhtaanapitokalustoa. Alustava arvio lisäkustannuksista on 0,5 Mmk.

Vastuutaho: rakennusvirasto

Yhteistyötahot: laitevalmistajat, tutkimuslaitokset

Tilanne:

Kalustevalmistajilla ei ole tarjolla sopivia laitteita katujen talvi-imurointia varten. Kaluston kehitystä seurataan ja laitevalmistajilta toivotaan pakkasessa toimivaa laitteistoa.

Lisätään katuympäristöön viheristutuksia. Laaditaan suunnitelma katuympäristön viheristutusten lisäämiseksi. Tavoitteena on lisätä pölynsidontaa katuympäristössä. Kustannukset määritellään suunnitteluvaiheessa.

Vastuutaho: rakennusvirasto

Yhteistyötahot: kaupunkisuunnitteluvirasto, ympäristökeskus

Tilanne:

Viheristutukset huomioidaan katusuunnittelussa. Kadut suunnitellaan ja saneerataan katu kerrallaan. Katujen pölynsidontaan on otettu käyttöön raitioteiden alla reiällistä betonia, jonka väleihin on istutettu nurmikkoja.

Huomioidaan katurakenteen pölyämisominaisuudet. Kadun rakentamisessa ja korjauksissa huolehditaan siitä, että katurakenteen pölyämisominaisuudet ovat mahdollisimman vähäiset.

Tilanne:

Katurakennetta suunniteltaessa useat eri tekijät vaikuttavat lopputulokseen, jos katu on oikein suunniteltu ja rakennettu, se on myös pölyämisen kannalta paras mahdollinen.

5. ASUNNOT JA SISÄYMPÄRISTÖ

Asunnot ja sisäympäristö: toimenpiteet 1999 - 2002

Yhteenveto:

Yleistilanne asuntojen ja sisäympäristön osalta vastaa suurin piirtein ympäristöohjelmaa laadittaessa ollutta lähtötilannetta. Ympäristökeskuksen asunnontarkastustoimintaan on saatu lisää resursseja ja pahimmillaan puolen vuoden jonotusajasta on päästy noin kahden kuukauden jonotusaikaan..Pahin ruuhka on siten taittunut.

Ympäristöohjelmassa mainitut viisi toimenpidettä ovat kaikki toteutuneet jossain määrin, osa on toteutunut hyvin. Joidenkin toimenpiteiden osalta aikataulu on venynyt, mutta vuoden 2002 loppuun mennessä ehditään vielä parantaa tulosta. Toimenpiteiden toteuttamiseksi ehdotettuja määrärahoja on käytetty varsin niukasti.

Kosteus- ja homevauriot ovat edelleen suurin yksittäinen asumisterveysongelma. Huolestuttavaa on sisäilmaongelmien esiintyminen nuorissa (1-10 v vanhoissa) asunnoissa, joissa periaatteessa kaiken pitäisi olla kunnossa. Näissä ei ole kyse homeongelmasta, vaan mitä ilmeisimmin materiaalipäästöjen aiheuttamasta sisäilman laadun pilaantumisesta. Materiaalien lisäksi syytä ongelman syntyyn on etsitty mm. rakentamisaikaisista olosuhteista, kuten kosteudenhallinnan puutteista. Ongelman selvittämiseksi tehdään jo tällä hetkellä työtä eri tahoilla.

Ohjelma-aikana on saatu varsin runsaasti lisätietoa terveellisestä rakentamisesta. Tällä hetkellä on jo mahdollista rakentaa terveellisiä taloja, jos olemassa oleva tieto sovelletaan käytäntöön. Tämä edellyttää vielä toistaiseksi tavanomaista valistuneempaa rakennuttajaa ja urakoitsijaa. Kyse on siitä, halutaanko hyvä sisäilma asettaa yhdeksi rakentamisen tavoitteeksi. Kustannuksiltaan terveellinen rakentaminen ”perinteiseen” tapaan verrattuna on toistaiseksi hieman kalliimpaa (arviolta 5-10 %), mutta maksaa itsensä takaisin rakennuksen käytön aikana.

Yhteistyö ympäristökeskuksen ja kaupungin muiden hallintokuntien kesken on entisestään tiivistynyt.

1.

Selvitetään uudisrakennusten sisäympäristöön vaikuttavat tekijät

Terveellisiä rakentamistapoja ja eri ratkaisujen vaikutusta sisäympäristön terveellisyyteen selvitetään asuntotuotantotoimiston ja rakennusviraston rakennuttamissa kohteissa. Sopivia tutkimuskohteita voisivat olla asuntotuotantotoimiston Asunto Oy Rastipuisto ja Kiinteistö Oy Meilahden rantapuisto sekä rakennusviraston lasten päiväkodit Latokartano II ja Merituuli. Kaikissa kohteissa kerätään tarkat tiedot kohteen rakentamisen aikaisista oloista (säätila, rakennusvaiheet, sisäilman lämpötila ja kosteus eri vaiheissa sekä rakenteiden kosteus). Seurantamittauksissa voidaan todeta, miten rakentamisen aikaiset tekijät vaikuttavat sisäilmaan.

Vastuutahot: *asuntotuotantotoimisto, rakennusvirasto*
Yhteistyötahot: *ympäristökeskus, rakennusvalvontavirasto*
Kustannukset: *projektin kustannukset ovat arviolta 3 Mmk. Määräraha on tarpeen mittausten ja mittalaitteiston (lämpötila - kosteusloggerit ym.) järjestämiseksi sekä hankkeen koordinoinnista ja tietojen yhteen kokoamisesta vastaavan työntekijän tai konsultin palkkaamiseksi.*
Aikataulu: *1999 - 2002*

Tilanne:

Asuntotuotantotoimisto on osallistunut Tekesin tuella toteutettuun uudisrakennusten sisäympäristöön vaikuttavia tekijöitä selvittävään tutkimukseen, jonka kohteena oli Asunto Oy Rastipuisto. Kohteessa toteutettiin erilaisia koerakenteita ja -ratkaisuja, kuten kerroslattiarakenteiset välipohjat, talotekniikkakomerot, huoneistokohtainen ilmanvaihto suodatetulla ja lämmitetyllä tuloilmalla, normaalia parempi ulkovaipan ja ikkunoiden lämmöneristys ja tuulettuva ulkoseinärakenne. Rakentamisen aikaisilla seurantamittauksilla varmistettiin rakentamisen aikainen kosteuden hallinta. Hankkeen loppuraportti valmistunee syksyllä 2001. Koehankkeesta saatujen kokemusten pohjalta on laadittu opaskirjanen "Kerroslattia asuintalossa".

Rakennusvirasto ei vielä tähän mennessä ole tehnyt ohjelman mukaisia toimenpiteitä, mutta ilmoittaa vielä järjestävänsä ohjelmassa mainitun seurannan Latokartano II:n ja Merituulen päiväkoteihin. Tuloksia saataneen ohjelma-aikana. HKR on lisäksi mukana TKK:n Rakennusten kosteusteknisen toiminnan valvontajärjestelmähankkeessa. Hankkeeseen sisältyy kosteusteknistä tutkimusta sekä uudisrakennuskohteissa että vanhojen rakennusten peruskorjausten yhteydessä.

Asuntotuotantotoimiston ja Rakennusviraston budjetteihin ei toistaiseksi ole varattu määrärahoja ohjelman mukaisia toimenpiteitä varten.

2.

Laaditaan asunto-ohjelmaan sisällytettäviä sisäympäristön terveellisyyttä lisääviä ohjeita

Seuraavaan asunto-ohjelmaan sisällytetään mahdollisuuksien mukaan myös terveellisen asuinympäristön kannalta tärkeitä tavoitteita.

Vastuutaho: *kaupunginkanslia*
Yhteistyötaho: *ympäristökeskus*
Kustannukset: *virkatyönä*
Aikataulu: *1999 - 2000*

Tilanne:

Otsikon tarkoittamasta asiasta on tehty muistio 10.1.2000, joka on lähetetty kaupunginkanslialle asunto-ohjelman valmistelussa huomioon otettavaksi. Muistio on sisällytetty kokonaisuudessaan asunto-ohjelman 2001-2005 perusteluosan (luonnos 9.3.00) lukuun 5.6 "Asuntorakentamisen laatu".

Rakennusallalla on yhteinen tarve parantaa laatua. Tarve on syntynyt toisaalta niistä varsin yleisistä ongelmista, joista on käyty vilkasta julkista keskustelua viime vuosina. Päällimmäisinä ongelmina ovat olleet kosteusvaurioiden ja niihin liittyvän homeongelman yleisyys. Toisaalta uusi maankäyttö- ja rakennuslaki ja tarkentuneet/tiukentuneet rakentamismääräykset ovat toivottavasti johtamassa rakentamisen parempaan laatuun. Rakennustyömailla on otettu käyttöön laadunvarmistustyökaluja, kuten esimerkiksi aloituskokoukset, joissa käydään läpi laadun kannalta tärkeät työvaiheet, sekä tarkastusasiakirjat, joilla eri työvaiheiden oikea toteutus pyritään varmistamaan ja myös vastuuttamaan. Myös käyttöön tullut talojen huoltokirja luo edellytykset talon kunnan seurannalle ja haittojen ennalta ehkäisylle.

Tarvittava tieto terveellisten asuntojen rakentamiseksi on olemassa. Kyse on vain tiedon soveltamisesta käytännön rakentamiseen.

3.

Lisätään terveellistä sisäympäristöä koskevaa tietoisuutta

Kuntalaisten ja kiinteistöistä vastaavien sekä kiinteistöjen käyttäjien (koulut ja päiväkodit) tietoisuutta ja omatoimisuutta terveellisen sisäympäristön aikaansaamiseksi lisätään tiedottamalla ja neuvomalla asianosaisia kunkin vastuista sekä mahdollisuuksista parantaa sisäympäristön laatua. Eri aiheista tehdään helppotajuisia tietoisuuskulehtisiä, joiden avulla tietoa voidaan levittää.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: kiinteistövirasto, sosiaalivirasto, opetusvirasto

Kustannukset: 200 000 mk materiaalin tuottamiseen ja levittämiseen

Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Ohjelma-aikana on julkaistu vuonna 1998 aloitetussa Asiaa -sarjassa neljä uutta sarjakuvamuotoista ympäristökeskuksen esittämä: Asiaa lämpöoloista (1999), Asiaa asuntopuhtautuksesta (2000), Asiaa lemmikeistä (2000) ja Asiaa hajuhaitoista (2001).

Rahaa esitteiden painatukseen on käytetty noin 40 000 mk.

4.

Terveellistä sisäympäristöä edistävät määräykset sisällytetään kaupungin terveydensuojelujärjestykseen

Terveydensuojelulain 51 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa yleisiä määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi tai terveydellisten olojen valvomiseksi terveydensuojelujärjestyksessä. Mahdollisuudet sisällyttää kaupungin terveydensuojelujärjestykseen joitakin sisäympäristön laatua parantavia ohjeita ja määräyksiä selvitetään. Toistaiseksi järjestyksessä ei ole suoranaisesti sisäympäristöön liittyviä asioita. Yhtenä esimerkkinä voisivat olla ilmanvaihtoa, sen toimintaa ja ilmanvaihtolaitosten puhdistamista koskevat määräykset.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: rakennusvalvontavirasto, terveysvirasto

Kustannukset: virkatyönä

Aikataulu: 1999

Tilanne:

Selvitys mahdollisuuksista ja tämänhetkisestä tarpeesta sisällyttää terveydensuojelujärjestykseen terveellistä sisäympäristöä koskevia määräyksiä on tehty (muistio 20.12.00). Estettä terveydensuojelujärjestyksen käyttämiseksi tähän tarkoitukseen ei ole. Tällä hetkellä ei kuitenkaan toistaiseksi ole konkreettista tarvetta laatia asiaa koskevia määräyksiä. Osittain tähän on johtanut yleisen sisäilmätietouden lisääntyminen ja toisaalta uusittavana olevat viranomaisohjeet.

Ohjelman toimenpide-ehdotusta laadittaessa oli ajatuksena, että määräyksiä voitaisiin antaa lähinnä koneellisen ilmanvaihdon toiminnasta ja ilmanvaihtolaitteiden puhdistuksesta. Aiemmin oli tavallista, että koneellinen ilmanvaihto pysäytettiin asuinrakennuksissakin osaksi vuorokautta. Nykyisin tällaista ei juuri tapahdu. Näin ollen suunniteltua koneellisen ilmanvaihdon jatkuvaa käyttöä koskevaa määräystä ei tarvita.

Asuinrakennusten ilmanvaihtolaitteistojen puhdistusta koskevan määräyksen antamista voidaan vielä harkita jatkossa. Toistaiseksi on syytä odottaa sisäasiainministeriön parhaillaan uusittavana olevia nuohousmääräyksiä, jotka annettaneen kuluvan vuoden aikana. Myös sosiaali- ja terveysministeriön Sisäilmaohjeen uusinta on käynnissä. Ympäristökeskus on ehdottanut ministeriölle ilmanvaihtolaitteiden puhdistusta koskevan ohjeen liittämistä uuteen ohjeeseen. Näin ollen toistaiseksi on syytä odottaa, em. määräysten ja ohjeiden valmistumista.

5.

Sisäympäristöön vaikuttavien tahojen yhteistyötä lisätään

Yhteistyötä kehitetään toiminnanharjoittajien, kiinteistöjen ylläpidosta vastaavien, ympäristökeskuksen, työterveydenhuollon, työsuojelun ja terveyskeskusten kesken. Erityistä painoa laitetaan yhteistyöhön ympäristökeskuksen ja terveyskeskusten välillä. Näiden laitosten välille luodaan yhteistyökontaktit ja sovitaan toimintamalleista eri tilanteissa.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: kiinteistövirasto, opetusvirasto, sosiaalivirasto, työterveyskeskus, terveysvirasto

Kustannukset: virkatyönä

Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Ympäristökeskus on jatkuvasti tiiviissä yhteistyössä kaupungin eri hallintokuntien kanssa sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi ja myös niiden ennalta ehkäisemiseksi. Vuonna 2000 pidettiin terveyskeskuslääkäreille koulutus- ja neuvottelutilaisuus, jossa käsiteltiin sisäilman laadun ja oireilun välisiä yhteyksiä. Tarkoituksena on, että terveyskeskuslääkäri potilasta tutkiessaan voisi huomata myös mahdolliset huonon sisäilman aiheuttamat oireet ja ohjata potilaan kääntymään ympäristökeskuksen puoleen. Toisaalta lääkäri voi halutessaan konsultoida asiasta ympäristökeskusta.

Seuraavat koulutus- ja neuvottelutilaisuudet pidetään kaupungin kiinteistöyhtiöiden ja työsuojeluviranomaisten kanssa kuluvan vuoden aikana.

6. ELINTARVIKKEET, RAVINTO JA TERVEYS

Elintarvikkeet, ravinto ja terveys: toimenpiteet 1999 - 2002

Yhteenveto:

Ympäristöohjelmakautena on elintarvike- ja ravinto-osan osa-alueista tapahtunut lain-säädännöllisiä muutoksia elintarvikkeiden kylmäketjun säilyvyyttä koskevassa osassa, kun 1.8.2000 tuli voimaan asetus elintarvikkeiden kuljetuslämpötiloista ja muista kuljetusoloista. Asetuksen mukaan kaikkien ammattimaista elintarvikkeiden kuljetustoimintaa harjoittavien on tehtävä ilmoitus toiminnastaan kunnan terveydensuojeluviranomaisille 1.3.2001 mennessä ja liittää ilmoitukseen omavalvontaohjelma. Helsingin kaupungin ympäristökeskukseen on tullut maaliskuuhun 2001 mennessä ilmoituksia lukuisilta yrittäjiltä ja kylmäsäilytysketjun turvaamiseen on täten kiinnitetty kuljetusten osalta aiempaa suurempaa huomiota.

Julkisessa sanassa on kiinnitetty huomiota koululaisten ja yleisesti nuorten ravinnonsaantiin yleisen huolestuneisuuden ja eräiden tehtyjen tutkimusten johdosta. Vaikka pitkällä tähtäimellä suomalaisten lasten ja nuorten ravinnonsaannissa on tapahtunut myönteistä laadullista kehitystä ei kaikilta osin, kuten kuidun, raudan ja D-vitamiinin saannin suhteen kehitys ole ollut hyvä. D-vitamiinin saannin osalta tilannetta on pidetty niin huolestuttavana, että Valtion ravitsemusneuvottelukunnan tieteellinen asiantuntijaryhmä on ehdottanut mm. D-vitamiinilisäysten suurentamista eräisiin maito- ja rasva-tuotteisiin.

1.

Selvitetään helsinkiläisten päiväkotilasten ja koululaisten ravitsemus ja ruokailutottumukset

Selvitetään, riittävätkö vuonna 1998 julkaistut tutkimukset päiväkotilasten osalta toimenpiteiden taustaksi vai tarvitaanko lisätutkimusta. Uusi mahdollinen selvitys voisi keskittyä erityiskysymyksiin, kuten raudan ja D-vitamiinin saantiin. Selvitetään koululaisten ravinnon laatua sekä koululaisten kouluaterioiden korvaavuutta. Pyritään selvittämään keinoja, joilla ravitsemuksellisesti myönteisiä tottumuksia voidaan lisätä ja kielteisiä vähentää. Näitä keinoja pyritään myös käyttämään mahdollisuuksien mukaan. Selvitetään myös päiväkotien henkilökunnan ja opettajien ruokailutottumuksia ja asenteita kyselytutkimuksella. Valmistetaan ravitsemuksesta aineistoa opettajien ja päiväkotien henkilökunnan käyttöön. Selvitetään, onko kaupungin lapsille tarjoaman ruoan ravitsemuksellisessa laadussa, esimerkiksi kuitupitoisuudessa, korjattavaa. Tarvittaessa ryhdytään korvaaviin toimenpiteisiin. Toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan selvittämällä tilanne korjaavien toimenpiteiden jälkeen uudelleen.

Vastuutaho: ympäristökeskus

Yhteistyötahot: terveysvirasto, sosiaalivirasto, opetusvirasto, Helsinki Catering

Kustannukset: 150 000 mk

Aikataulu: 1999 - 2002

Tilanne:

Selvitykset ovat edenneet suunnitellulla tavalla. Vuonna 1998 toteutettiin päiväkotilasten ravinnonsaantia päiväkodissa ja kotona koskeva selvitys. Yleisesti ottaen ravinnon laatu oli moitteetonta ja erilaiset saannit riittäviä. Merkittävä poikkeus oli kuitenkin liian vähäinen raudan ja D-vitamiinin saanti. Tutkimus julkaistiin Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuna 9/1998. Päiväkoti-ikäisten lasten ravinnonsaanti päiväkodissa ja kotona.

Vastaava tutkimus tehtiin ala-asteen peruskoulun 3 ja 5 luokan oppilaille vuonna 1999. Tutkimus raportoitiin Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuna 1/2001, koululaisten ravinnonsaanti päiväkodissa ja kotona. Tutkimuksessa tutkittiin koululaisten ravinnonsaanti kahden viikon ajan kotona laskennallisesti ruokapäiväkirjojen ja koulussa ruoan punnitusten perusteella sekä laboratoriotutkimuksin. Yleisesti ottaen ravinnon laatu todettiin hyväksi ja saanti riittäväksi. Kuitenkin kotimaiset ja samalla pohjoismaiset saantinormit osoittautuivat selvästi liian suuriksi. Myös koululaisilla D-vitamiinin saanti oli riittämätöntä, samoin E- ja A- vitamiinin ja kuidun saanti. Lisäksi tyydytettyjen rasvojen saanti oli liian korkea. Koulussa saadun ravinnon laatu oli ravitsemuksellisesti joissain suhteissa parempaa kuin kotona nautitun ruoan laatu.

Vuonna 2000 on toteutettu tutkimussarjan kolmas ja viimeinen osa, jossa on haastateltu koululaisten kouluruokailutottumuksia ja käsityksiä kahden koulun kolmen eri luokan oppilaiden keskuudessa. Tutkimus on analysointivaiheessa ja se tullaan julkaisemaan vuonna 2001 ympäristökeskuksen julkaisusarjassa.

Kommentti:

Saadut tutkimustulokset ovat tärkeitä. Sekä päiväkotilapsilla että koululaisilla raudan ja D-vitamiinin saanti on liian vähäistä ja etenkin koululaisilla lisäksi A- ja E-vitamiinin ja kuidun saanti. Lisäksi koululaisilla on tyydytetyin rasvan saanti liiallista. Kyseiset ravitsemukselliset häiriöt voivat johtaa aikuisiällä mm. sydän- ja verisuonitautien kehittymisen nopeutumiseen. Tästä syystä olisi tarpeen laajemmin selvityksin tutkia, onko kyseessä koko maata koskeva tilanne. Mikäli näin on, neuvonnalla ja kuntien oman ruokapalvelun toimin tulisi pyrkiä korjaamaan tilanne. Tutkimustulokset on lähetetty tiedoksi sosiaali- ja terveysministeriöön.

2.

Varmistetaan elintarvikkeiden kylmäketjun säilyvyys

Selvityksen kohteeksi valituissa yrityksissä kylmäketjut tunnistetaan, niiden toimivuus varmistetaan ja toiminta kuvataan kirjallisesti. Mallikuvausten avulla sidosryhmän jäsenet tarkistavat, että kylmäsäilytys toimii omavalvontasuunnitelmissa. Sidoryhmät raportoivat seurantaryhmässä alueellaan tuotetuista malleista ja omavalvontasuunnitelmien tarkistamisista. Sidoryhmien raportit julkaistaan ympäristökeskuksen julkaisusarjassa koosteena, jota voidaan käyttää omavalvontaneuvonnassa ohjeena. Ympäristöterveysyksikkö selvittää omavalvontajärjestelmien normaalin valvonnan osana kylmäketjujen toimivuuden ja ottaa ensi vaiheessa huomioon esiin tulleet uudet havainnot. Valvonnan tulokset raportoidaan ja käsitellään seurantaryhmässä.

Vastuutaho:	<i>ympäristökeskus</i>
Yhteistyötahot:	<i>Päivittäistavarakauppa ry, Suomen hotelli- ja ravintolaliitto ry, Lihakauppiainien Liitto ry, Lihakeskusliitto ry, Suomen Kala-kauppiasliitto ry, Suomen Leipuriliitto ry, Valio Oy, Helsinki Catering, sosiaali- ja terveydenhuollon hallintopalvelukeskuksen ruokapalvelu</i>
Kustannukset:	<i>virkatyönä, painatus- ym. kuluja n. 9 000 mk</i>
Aikataulu:	<i>1999 - 2000</i>

Tilanne:

Hanke on toteutunut suunnitelman mukaisesti, tosin siten, että aikataulua on jouduttu venyttämään joidenkin sidosryhmien kiireiden vuoksi. Alunperin yhteistyöhön pyydetystä tahoista kaksi on jouduttu vaihtamaan uusiin.

Suunnitelman mukaisesti sidosryhmät ovat valmistelleet omalta toimialueeltaan kylmäketjujen ja niiden varmistamisen kuvaukset. Näistä malleista on eri tavoin tiedotettu jäsenryhmiä kehoituksen päivittää omavalvontajärjestelmiä niitä hyväksi käyttäen. Kuvaukset on myös koottu ympäristökeskuksen monistesarjassa joulukuussa julkaistuksi monisteksi 13/2000 Elintarvikkeiden kylmäketjun säilyvyyden varmistaminen. Monisteseen koottuina kylmäketjuja koskevat erilaiset käytännön ratkaisut ovat myös hankkeeseen osallistumattomien toimijoiden hyödynnettävissä.

Hankkeen viimeisessä vaiheessa tänä vuonna tarkastetaan virkatyönä, missä määrin sidosryhmiin kuuluvat elintarviketoimijat tietävät hankkeesta ja missä määrin sen vaikutuksesta on tarkistettu omavalvontajärjestelmien kylmäketjujen toimivuutta. Tarkastuksista laaditaan yhteenveto, jota käsitellään sidosryhmien kanssa yhteisessä päätöskokouksessa.

Kommentti:

Yhteistyö on ollut tuloksellista tärkeäksi koetun yhteisen päämäärän hyväksi, jopa siinä määrin, että on esitetty toiveita yhteistyön jatkamisesta jonkin toisen hankkeen muodossa. Viranomaisien ja elintarviketoimijoiden vapaaehtoinen yhteistyö on uudenlainen ja löyhä yhdessä tekemisen muoto, mikä on käytännössä johtanut aikataulumuutoksiin kuitenkin merkittävästi haittaamatta toimintamallien luomista ja niiden hyväksikäyttämismahdollisuuksia. Kun sidosryhminä hankkeessa on valtakunnallisesti toimivia yhdistyksiä, pidettiin kolmannessa yhteistyökokouksessa esitelty, toimintamallit koonneen monisteen julkaisemista arvokkaana ja myös muualla kuin Helsingissä toimivien elintarvikeryhtymien omavalvonnan kehittämistä tukevana.

3.

Selvitetään biojätteen erilliskeräilyjärjestäminen elintarvikehuoneistoissa

Kantakaupungin alueella kartoitetaan, miten elintarvikehuoneistot ovat varautuneet lajitteluvaikeuksien laajentamiseen, ja paljonko ne arvioivat tuottavansa biojätettä. Kantakaupungin alueella arvioidaan kyselytutkimuksella elintarvikehuoneistossa syntyvän biojätteen määrää ja se, kuinka biojäte lajitellaan. Samalla kiinnitetään huomiota olemassa olevien sekajäteastioiden sijoituspaikkoihin ja niiden määräystenmukaisuuteen. Elintarvikehuoneistojen biojätekeräily ympäristövaikutuksista tehdään hyöty-haitta-arviointi mm. selvittämällä, lisääkö kuljetus ja jätteen loppukäsittely kustannuksia, ja mikä on keräilyllä mahdollinen vaikutus kaupungin liikenteen kasvuun ja sitä kautta kaupungin ilmanlaatuun. Lisäksi selvitetään lajittelun toteutumisen asianmukaisuus ja syyt mahdollisiin lajitteluvirheisiin. Todetut epäkohdat korjataan.

Vastuutaho: ympäristökeskus
Yhteistyötahot: YTV, jätehuoltoyhtiöt, kaupan järjestöt sekä hotelli- ja ravintolaliitto
Kustannukset: virkatyönä
Aikataulu: 1999 - 2000

Tilanne:

Selvitys biojätteen lajittelusta elintarvikehuoneistoissa on edennyt suunnitellulla tavalla. YTV suoritti vuonna 1999 biojätteen suurtuottajakartoituksen sekä etnisten suurtalouksien biojättekartoituksen. Ympäristökeskus selvitti vuoden 2000 loppuun mennessä 220:n elintarvikehuoneistojen biojättekartoituksen. Selvityksen runsas materiaali on parhaillaan analysointivaiheessa ja siitä tehdään raportti vuoden 2001 aikana.

Kommentti:

Alustavista tutkimuksista selviää, etteivät kaikki osapuolet ole sitoutuneet jätteiden lajitteluun. Toisaalta vaikuttaa siltä, ettei biojätettä synny elintarvikehuoneistoihin niin paljon, että sitä tarvitsisi lajitella.

Osa-alueiden koordinaattorit ja yhteistyöhenkilöt

LUONTO	Ympäristötarkastaja Seija Malinen, ymk, koordinaattori Ympäristötarkastaja Tiia Sten, ymk Ympäristötarkastaja Kaarina Heikkonen, ymk Tutkija Ilkka Viitasalo, ymk Johtava ympäristöneuvoja Matti Nieminen, ymk Toimistopäällikkö Silja Hyvärinen, HKR Tutkija Liisa Kuokkanen - Suomi, Ksv Yleiskaava-arkkitehti Jussi Vuorinen, Ksv Suunnittelija Ulla Sara, Liv Eläintarhan johtaja Seppo Turunen, Zoo
VESI	Tutkija Ilkka Viitasalo, ymk, koordinaattori Kalastuspäällikkö Matti Mielonen, Liv Osastopäällikkö Pentti Lagus, Liv
SAASTUNUT MAAPERÄ	Ympäristötarkastaja Eeva Pitkänen, ymk, koordinaattori Ympäristötarkastaja Merja Kurki-Suonio, ymk Ympäristöasiantuntija Katarina Leminen, Kv Toimistopäällikkö Eija Kivilaakso, Ksv Diplomi-insinööri Anna-Maija Pajukallio, Ksv Piiri-insinööri Raimo O. Saarinen, HKR Tutkimusinsinööri Jarmo Karvinen, Rakvv Projektinjohtaja Heikki Somervuo, Kkansl
LIIKENNE	Ympäristötarkastaja Johanna Vilkuna, ymk , koordinaattori Ympäristötarkastaja Sari Kettunen, ymk Ympäristötarkastaja Saara Juopperi, ymk Suunnittelujohtaja Seppo Vepsäläinen, HKL Kalustopäällikkö Asko Forsberg, HKR Kehittämisisinööri Toni Jurva, HKR Toimistopäällikkö Ari Kettunen, HKR Toimistopäällikkö vs. Osmo Torvinen, HKR Insinööri Anna-Maija From, Ksv Apulaisosastopäällikkö Juhani Kajatie, Ksv Diplomi-insinööri Antero Naskila, Ksv Opetuskonsultti Olli Manninen, Opev Ympäristöasiantuntija Juha Komsí, HelSa Projektipäällikkö Suoma Sihto, YTV Yksikön päällikkö Reijo Teerioja, YTV
ASUNNOT JA SISÄYMPÄRISTÖ	Ympäristötarkastaja Markku Viinikka, ymk, koordinaattori Yksikön päällikkö Risto Kyttälä, Rakvv Projekti-insinööri Kirsi Torikka, HKR Rakennuttaja-arkkitehti Ifa Kytösaho, ATT
ELINTARVIKKEET, RAVINTO JA TERVEYS	Ympäristöterveyspäällikkö Antti Pönkä, ymk, koordinaattori Kaupungineläinlääkäri Aimo Kuhmonen, ymk Terveystarkastaja Teo Ilomäki, ymk

Ympäristöohjelma 1999-2002, toimenpiteiden tilanne 1.3.2001

Osa-alue ja toimenpide (yhteensä 35 kpl)	toteutu- nut	osittain toteutunut	aukl	määräraha varaus *			määräraha käyttö	vastuuvirastot	huom.
				1.	2.	3.			
1. Luonto (6 kpl)									
1. Luonnon seurantaohjelma ja LTJ		X	X	150			n.150	Ymk	
2. Viheralueverkosto: puutteen ja mahdollisuudet	X			100				Ksv	
3. Vedenalainen luonto, suunnitelmat		X		150			30	Ymk	
4. Luonnonvaraisten eläinten vastaanottokeskus			X		3-5	500		Zoo,Ym,Mmm	
5. Luonnon merkitys helsinkiläisille, tutkimus		X		120			50	Ymk,HKR,Ksv,Tieke,Liv	
6. Matkailijoiden luontomatkailuopas	X			80			130	Ymk,matkailutsto	
2. Vesi (4 kpl)									
1. Lähivesialueiden tilan elvyttäminen		X			3-5	200		HKR	
2. Rantavesien veden laadun parantaminen		X	X	120				Liv,HKR	
3. Vantaanjoen tilan parantaminen		X			5			HKR,Ymk	kalap.
4. Suomenlahtea uhkaavien päästöjen vähentäminen	X	X	X					Ymk	Viikimäki 240Mmk
3. Saastunut maaperä (4 kpl)									
1. Yhteistyö, menettelytavat ja työnjako		X						Ymk	
2. Varastointi, käsittely ja loppusijoitus, suunnitelma		X				100		Kkansl	
3. Kunnostuskohteiden priorisointi		X		150			295	Ymk,Ksv,Kv,HKR(Rakvv)	
4. Kunnostuksen toimenpiderajat		X				100	588	Ksv	
4. Liikenne (13 kpl)									
1. Joukkoliikenne vapaa-ajan liikenteessä		X	X	150			54	HKL,Ymk,YTV,Liv	2004?
2. Aloite joukkoliikenteen lipun verotuksesta	X							HKL,Kkansl,YTV	
3. Liityntäpysäköintiselvitys		X		300			120	YTV,HKL	
4. Liikenteen sujuvuus ja ympäristövaikutukset			X	200				YTV	2003
5. Liikenteen taloudelliset ohjaukset		X		200				YTV	
6. Pyörätieverkon täydennys		X						Ksv	
7. Kevyen liikenteen kunnossapidon tehostus			X					HKR,Ksv	
8. Liikennekasvatuspaketti	X			80			100	Opev,Ksv,Ymk,HKL	
9. Kaupungin hyötyajoneuvojen kuljettajien koulutus			X					HKR,Ymk	
10. Kaupunkikonsernin tavaraliikenteen logistiikka		X						HKR	
11. Ympäristökuormitusta vähentävien ajoneuvojen käyttö			X					HKR,Ymk	
12. Tontti- ja kiinteistökohtainen meluntorjunta: tarpeet ja mahd.		X		480			500	HKR	koko meluohj.
13. Katupölyn vähentäminen (6 toimenpidettä)		X				100		HKR,Ymk	
5. Asunnot ja sisäympäristö (5 kpl)									
1. Uudisrakennusten sisäympäristöön vaikuttavat tekijät		X		3 000			?	Att,HKR	
2. Asunto-ohjelman terveellisysohjeet	X							Kkansl	
3. Terveellistä sisäympäristöä koskeva tietoisuus	X			200				Ymk	
4. Kaupungin terveysuojelujärjestyksen korjaus			X					Ymk	
5. Sisäympäristöön vaikuttavien tahojen yhteistyötä lisätään	X							Ymk	
6. Elintarvikkeet, ravinto ja terveys (3 kpl)									
1. Hkiläisten pk-lasten ja koululaisten ravitsemus ja ruokailutottumukset		X		150			80	Ymk	
2. Elintarvikkeiden kylmäketjun säilyvyys		X		9			4	Ymk	
3. Biojätteen erilliskeräilyn järjestäminen elintarvikehuoneistoissa		X						Ymk	
Yhteensä	8	22	10	5 639	11-15	1 000	2 101		
	kpl	kpl	kpl	1 000 mk	Mmk	1 000mk	1 000 mk		

*

1. Suunnittelumääräraha 1 000 mk

2. Investointimääräraha milj. mk (Mmk)

3. Käyttömääräraha 1 000mk / v.

** 1 000 mk

1. Luonto

- 1.1 Luonnon seurantaohjelman ja luontotietojärjestelmän kehittäminen
- 1.2 Viheralueverkoston puutteiden ja mahdollisuuksien kartoittaminen
- 1.3 Selvitys vedenalaisen luonnon arvokkaista kohteista
- 1.4 Luonnonvaraisten eläinten vastaanottokeskus
- 1.5 Tutkimus kaupunkiluonnon merkityksestä helsinkiläisille
- 1.6 Matkailijoille suunnattu luontomatkatuopas

2. Vesi

- 2.1 Lähivesialueiden tilan elvyttäminen
- 2.2 Rantavesien veden laadun parantaminen
- 2.3 Vantaanjoen tilan parantaminen
- 2.4 Suomenlahtea uhkaavien päästöjen vähentäminen

3. Saastunut maaperä

- 3.1 Järjestetään yhteistyö ja sovitaan menettelytavat niiden kaupungin virastojen välillä, jotka osallistuvat saastuneiden maiden tutkimuksiin, suunnitteluun, lupakäsittelyyn ja kunnostukseen sekä rahoituksen järjestämiseen ja täsmennetään virastojen työnjakoa
- 3.2 Varaudutaan saastuneiden maiden varastointiin, käsittelyyn ja loppusijoitukseen.
- 3.3 Priorisoidaan saastuneiden maiden kunnostuskohteet
- 3.4 Määritetään paikalliset kaupunkioloihin soveltuvat kunnostuksen toimenpiderajat

4. Liikenne

- 4.1 Tutkitaan pääkaupunkiseudun joukkoliikennejärjestelmän kehittämisen tarpeet ja mahdollisuudet vapaa-ajan liikenteessä
- 4.2 Tehdään aloite siitä, että luontoisetuna annettavan joukkoliikenteen lipun verotuskohtelu tarkistettaisiin
- 4.3 Selvitetään liityntäpysäköinnin tarkoituksenmukaista sijoittamista
- 4.4 Arvioidaan liikenteen sujuvuutta ja ympäristövaikutuksia
- 4.5 Arvioidaan liikenteen taloudellisia ohjauskeinoja ympäristövaikutusten sekä seutu- ja kuntatasojen näkökulmasta.
- 4.6 Täydennetään ydinkeskustan pyörätieverkkoa
- 4.7 Tehostetaan kevyen liikenteen pääreitiverkon kunnossapitoa
- 4.8 Tehdään liikennekasvatuspaketti kaupunkiliikkumismuodoista helsinkiläisille kouluille
- 4.9 Koulutetaan kaupungin hyötyajoneuvojen kuljettajat päästöjä vähentävään ajotapaan
- 4.10 Selvitetään, mitä mahdollisuuksia on kehittää kaupunkikonsernin tavaraliikenteen logistiikkaa ja mitä ympäristöhyötyjä kehittämisestä on
- 4.11 Tehdään toimenpideohjelma ympäristökuormitusta vähentävien ajoneuvojen käytön edistämiseksi kaupungin virastoissa ja laitoksissa
- 4.12 Selvitetään tontti- ja kiinteistökohtaisen meluntorjunnan tarpeet ja mahdollisuudet.
- 4.13 Vähennetään katupölyä panostamalla toimintatapoihin, materiaalivalintoihin, kalustoon ja katuviherään

5. Asunnot ja sisäympäristö

- 5.1 Selvitetään uudisrakennusten sisäympäristöön vaikuttavat tekijät
- 5.2 Laaditaan asunto-ohjelmaan sisällytettäviä sisäympäristön terveellisyttä lisääviä ohjeita
- 5.3 Lisätään terveellistä sisäympäristöä koskevaa tietoisuutta
- 5.4 Terveellistä sisäympäristöä edistävät määräykset sisällytetään kaupungin terveydensuojelujärjestykseen
- 5.5 Sisäympäristöön vaikuttavien tahojen yhteistyötä lisätään

6. Elintarvikkeet, ravinto ja terveys

- 6.1 Selvitetään helsinkiläisten päiväkotilasten ja koululaisten ravitsemus ja ruokailutottumukset
- 6.2 Varmistetaan elintarvikkeiden kylmäketjun säilyvyys
- 6.3 Selvitetään biojätteen erilliskeräilyä järjestäminen elintarvikehuoneistoissa

HELSINGIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖKESKUKSEN MONISTEITA 1999

1. **Helsingin kaupungin ympäristönsuojelun tavoite- ja toimenpideohjelma 1994 - 1998. Seurantareportti 1998.** Camilla v. Bonsdorff, Pirkko Pulkkinen, Rauno Tolonen, Mona Arnold, Hannu Arovaara, Eeva Pitkänen, Markku Viinikka, Ilkka Viitasalo, Seija Malinen, Kaisa Pajanen, Kari Silfverberg ja Sari Kettunen
2. **Helsingin seudun merialueen tarkkailu automaattisin ja perinteisin menetelmin vuonna 1998.** Katja Pellikka ja Hilka Viljamaa
3. **Toimintasuunnitelma akuuttien katupölyhaittojen torjumiseksi.** Rauno Tolonen, Timo Paavilainen ja Mona Arnold
4. **Vuoden 1999 tutkimusohjelma.** Irene Rissanen (toim.)
5. **Helsingin ja Espoon merialueiden velvoitetarkkailu vuonna 1998.** Lauri Pesonen (toim.)
6. **Grillaukseen käytettävien makkaroiden koostumus ja laatu.** Ingrid Aminoff, Antti Pönkä, Aimo Kuhmonen, Pirjo Tikkanen ja Seppo Ahonen
7. **Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuohjeet.** Irene Rissanen
8. **Opas ympäristötilinpäätöksestä hallintokunnille.** Janne Rönkkö
9. **Boreaaliset metsäluhdut ja puustoiset suot Mustavuoren - Porvarinlahden - Labbackan - Kasabergetin alueella.** Lausunto. Arto Kurto ja Leena Helynranta
10. **Pakattujen mehujen A-, C- ja E-vitamiinipitoisuudet.** Timo Vartiala ja Pirjo Tikkanen

HELSINGIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖKESKUKSEN MONISTEITA 2000

1. **Operational Plan for the Prevention of Acute Street Dust Problems. (Translation of Paper 3/99).** Rauno Tolonen, Timo Paavilainen and Mona Arnold
2. **Östersundomin lintulahtien kasvillisuuskartoitus.** Jarmo Honkanen
3. **Östersundomin lintulahtien kasvillisuuskartoitus. Pysyvät seuranta-alat.** Jarmo Honkanen
4. **Vuoden 2000 tutkimusohjelma.** Irene Rissanen (toim.)
5. **Helsingin ja Espoon merialueiden velvoitetarkkailu vuonna 1999.** Lauri Pesonen (toim.)
- 6.
7. **Luonnonsuojelulain suojellut luontotyypit Helsingissä.** Tuija Ahonen ja Kati Markkanen
8. **Torjunta-ainejäämien tutkimukset ympäristölaboratoriossa vuosina 1992-1999.** Pirjo Tikkanen
9. **Bengtsårin niittykasvillisuuden seuranta 1989-2000 sekä villiintyneen puutarhan kasvilajisto kesällä 2000.** Laura Hiltunen
10. **Alg@line –projektin interkalibrointien tulokset vuonna 2000. Yhteenvedo.** Katja Pellikka
11. **Metyyli-t-butyylieetteri (MTBE) Helsingin vesissä.** Terhi Piilo ja Antti Salla
12. **Haitta-ainesten taustapitoisuudet ja laskeumat Helsingin maaperässä.** Antti Salla
13. **Elintarvikkeiden kylmäketjun säilyvyyden varmistaminen.** Aimo Kuhmonen (toim.)
14. **Helsingin vanhoja puita ja tarinoita. Projektin loppuraportti.** Helena Pietilä
15. **Salmonella- ja kampylobakteerien esiintyminen Helsingissä myytävässä siipikarjalihassa.** Antti Pönkä ja Seija Kalso

HELSINGIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖKESKUKSEN MONISTEITA 2001

1. **Experiences of the Local Agenda 21 as a Policy Tool. Questionnaire for EURO CITIES Member Cities.** Anja Vallittu ja Marika Lehtimäki
2. **Helsingin kaupungin ympäristöohjelma 1999 - 2002. Seurannan väliraportti 2001.** Camilla von Bonsdorff, Silja Sarkkinen ja Sari Sohlberg (toimittajat)